

Регионален съюз в Рона-Алпи
на Федерацията на Анархистите от Франция (FAF)

ЕДИН ПРОЕКТ

ЗА СОЦИАЛНАТА РЕВОЛЮЦИЯ

(Въведение в анархизма)

ШРАПНЕЛ, 2007

© Георги Константинов, *превод*, 2007
© Издателство Шрапнел, 2007

УВОДНИ ДУМИ

На своя X Конгрес ФАБ реши да отложи приемането на програма, като възложи на екип от други изработването на проектопрограма (която да бъде приета от Федералния съвет или от следващия XI Конгрес). По моя преценка тази задача не е от най-леките: XXI век се характеризира с два качествено нови, комплексни и противоречиви процеси, чиято колизия ще изправи човечеството пред СЪДБОНОСНА АЛТЕРНАТИВА.

Това са РОБОТРОННАТА РЕВОЛЮЦИЯ (Р.Р.) и ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА. Първата – вижте сборника статии „КРАЯТ НА ДЪРЖАВАТА И КАПИТАЛА“, Издателство ШРАПНЕЛ, 2000! – означава масовото нахлуване на КОМПЮТРИТЕ, РОБОТИТЕ и ЕЛЕКТРОНИКАТА във всички сфери на живота и изместването на човешкия труд от операции, извършвани от автомати. Глобализацията е доведената **с помощта на политиката и оръжията** до своя финал ИКОНОМИЧЕСКА, ФИНАНСОВА И ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКА ЕКСПАНЗИЯ на КАПИТАЛА, вследствие неговата концентриция и централизация.

Тези два процеса оказват своето неотразимо и променящо из основи всички политически и социаликономически структури и отношения в днешното общество: ДЪРЖАВА, КАПИТАЛИЗЪМ И КЛАСИ, НАЦИИ, МЕЖДУДЪРЖАВНИ СЪЮЗИ И КОАЛИЦИИ, ВОЕННИ ПАКТОВЕ, ПОЛИЦЕЙСКИ И ЮРИДИЧЕСКИ „ПРОСТРАНСТВА“ и т.н.

РОБОТРОННАТА РЕВОЛЮЦИЯ създава необходимите условия за края на националната, континенталната или „глобалната“ държавна организация на обществото и на капитала (с частна или държавна собственост върху средствата за производство и наемния труд), следователно и за премахването на йерархията и класите. Тоест, с други думи, РОБОТРОННАТА РЕВОЛЮЦИЯ е основата на РАЗРУШИТЕЛНАТА ЧАСТ НА СОЦИАЛНАТА РЕВОЛЮЦИЯ (С.Р.). Заедно с това Р.Р. подготвя всички достатъчни материални и технологически условия за замяната на днешното общество с АНАРХОКОМУНИСТИЧЕСКО, тоест създава необходимите предпоставки за ГРАДИВНАТА ЧАСТ на С.Р.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА, от своя страна, води до финансовото, икономическо и в последна сметка военно завладяване на света и създаване на ГЛОБАЛНА ИМПЕРИЯ НА ТРАНСНАЦИОНАЛНИЯ КАПИТАЛ.

АЛТЕРНАТИВАТА ПРЕД ЧОВЕЧЕСТВОТО Е СОЦИАЛНА РЕВОЛЮЦИЯ ИЛИ НОВА СВЕТОВНА РИМСКА ИМПЕРИЯ.

Коя от двете възможности ще се реализира, зависи от избора, който ще направят „низшите“ класи, раси и народи, които представляват над 90 % от човечеството. Ние, анархистите, работим за обединението и организирането им в името на световната Социална революция. И сме дълбоко убедени, че през каквито и перипетии да мине борбата между нас и привържениците на глобалния империализъм, колкото и непосилна да изглежда за разпокъсаните ни днес и незначителни сили и организации тази колосална задача, колкото и кръвопролитна и унищожителна да бъде войната на класите, в крайна сметка ние ще обединим всички потиснати, гладни, бедни, онеправдани, недоволни (и т.н., и т.н.), за да ги организираме за „последния и решителен бой“, който може да завърши само когато в резултат бъдат премахнати държавата, капиталът, класовата „цивилизация“ с нейните експлоататори, тиранни и империи и цялата им свита от спътници: войни, безработица, отчуждение, дехуманизиране и т.н. Нашето поражение в тази гигантска битка би означавало победа на варварството и робството. То ще бъде равносилно на утвърждаване на ТОТАЛИТАРИЗЪМ, какъвто човечеството не познава в цялата си досегашна политическа и социална история. Тоталитаризъм във всички сфери на живота, който ни заплашва с деградация, дегенерация и накрая би довел до изчезването на вида **Homo Sapiens**. Тоест развитието на двата процеса поставя човешкия род пред хамлетовския въпрос: **ДА БЪДЕ ИЛИ НЕ?**

Ние вярваме, че разумът и инстинктът за самосъхранение ще проработят, за да се избегне съдбата на динозаврите и толкова други изчезнали видове. Заедно с това победата на Социалната революция ще позволи обединяването на усилията на всички свободни жени и мъже за решаването на

задачи, които днес изглеждат фантастични и утопични. Сред тях и излизането на човешкия род от люлката Земя и заселването му в Космическия безкрай на пространството и времето, който ще се превърне в неговата истинска Родина. Затова ние можем с настойчивост и увереност да кажем: **ХОРА, БОРЕТЕ СЕ, ВАС ВИ ОЧАКВАТ ВЕЛИКИ ДЕЛА И ОЩЕ ПО-ВЕЛИКО БЪДЕЩЕ!**

В такава светлина и перспектива виждам част от работата на екипа, който трябва да напише **ПРОЕКТА НА НАШАТА ПРОГРАМА**. Мисля, че ако се отнасяме с необходимата сериозност към поетите ангажименти и имаме амбицията да създадем един ефикасен инструмент в арсенала на нашите идейни и организационни борби и едновременно с това да изработим документ, отговарящ на изискванията на настъпилите ХХІ век, всички участници в работния екип трябва да се готвят старателно за решаването на тази отговорна задача.

Преди да се пристъпи към него, би било полезно за всички ни да се запознаем с някои класически, фундаментални и съвременни текстове на тази тема. Защото, трябва да го признаем, **анархистическата ни грамотност** не е на особено високо ниво.

*

*

*

Предлаганият текст е първа стъпка в тази насока. Той представлява превод на „Един проект за Социалната революция“, изработен от Регионалния съюз в Рона-Алпи на ФАФ (Федерацията на Анархистите от Франция).

За нас „свещени“ крави и текстове не съществуват, затова съм си позволил да снабдя превода с някои „Бележки на преводача“ (б.пр.) там, където това ми се е сторило необходимо. Нещо повече, всеки от нашите текстове, както са отбелязали и френските приятели, не е защитен от законите за „авторското право“ и „интелектуалната собственост“, поради което подлежи на преработване, адаптиране и евентуално подобряване, ако сме подготвени за него. Последното ни най-малко не намалява достойнствата на този „Проект“, запознаването с който препоръчвам горещо на всички, които желаят да участват в изработването на нашата програма, както и на всеки анархист, който желае да се подготви за идейния двубой със защитниците на днешната политическа и социаликономическа система.

Позволявам си също да поискам организирането на обсъждане на третираните теми и въпроси в проекта и на предложените решения. Както и евентуалното публикуване на неговите параграфи във в-к „Свободна Мисъл“ с оглед запознаването на по-широк кръг от читатели с тях. Последното е важно не само за разискването на Проектопрограмата преди приемането ѝ, но и за нашата идейна, разяснителна и организационна работа.

Като приложение към френския проект съм прибавил и нашата „Декларация на принципите и целите“.

Георги Константинов

ДЕКЛАРАЦИЯ на АНАРХИСТИЧЕСКИТЕ ПРИНЦИПИ, ЦЕЛИ и СРЕДСТВА

Анархистите, материализмът и атеизмът

Философски ние сме материалисти и атеисти, тоест разглеждаме съществуването на Вселената, произхода и развитието на Земята с нейната флора и фауна, както и това на човечеството, като резултат от взаимодействието на съвкупност от фактори и съдържащите се в тях източници на динамика, определящи същността, формата и посоката на промените, а не вследствие на месата на някакви мистични или персонифицирани сили от рода на бог, провидение, „силни личности“ и тям подобни.

Ние разглеждаме човешките общества като живи организми, които се раждат, развиват, възпроизвеждат, наследяват, еволюират, мутират или умират. Предисторически тяхната еволюция начева в природната среда, но продължава в социалната. Затова географските, климатичните, биологическите, социалните и пр. фактори имат различно тегло, което се променя през хилядолетната история на нашето развитие.

Природните фактори и дадености имат релативна стабилност. (От гледна точка на историческата динамика, започнала преди около 6000 години – вероятно по течението на Нил – географията, климатът или биологическата същност на човека са практически константни и с тяхното влияние не могат да се обяснят събитията и промените, които днес се извършват почти със „светлинна скорост“.) Затова в нашите анализи на общочовешката история, в социологическите изследвания на редуващите се една след друга или съществуващи една до друга „цивилизации“, както и при ориентирането ни в събитията и „моментите“ от текущата история в която участваме и се борим, ние търсим главно ролята и взаимодействието на обществените фактори: политика, класови интереси, икономика, технология, наука, култура, идеология, морал, психология и т.н. Още повече, че в своята еволюция, в която освен социалните борби, изключително важно значение имат научните, технически и технологически открития и приложения, човешкият род все повече се освобождава от „опеката“ и границите, които му поставят географията, климатът или биологията. Днес той е на път да се освободи дори от своята „прокрустовата люлка“ – Земята, към която го приковаваше космогенезата.

Това не означава, че пренебрегваме влиянието на природните фактори в политическата история на човечеството. Напротив, имаме достатъчно основания да мислим, че много от „артистичните“ изяви на нейните главни и второстепенни актьори – от Тутанкамон и Нерон през Инокенти III и Чингиз Хан до Сталин и Хитлер или в по-ново време латиноамериканските хунти и африканските людоеди като Амин Дада и Бокаса (без да говорим за чекистите и гестаповците) – много от делата на тези „герои“, които струваха и ще продължават да струват толкова скъпо на народите, навярно могат да бъдат обяснени с направеното неотдавна от английски биолози откритие. Те намерили в пластове на мозъка на днешния човек по-големи или по-малки сгрупвания от мозъчни клетки на крокодила, свинята и майmunата. (Прочее, достатъчно е само да се вгледаме внимателно в днешната политическа сцена, „где в тягостна смена надежда и ужас безспир се редят“, за да намерим без особени затруднения безброй потвърждения на откритието.) Тези клетъчни дялове човек е наследил от своите предшественици във филогенетичното развитие на видовете и те навярно влияят върху „онтогенетичното“ му поведение.

С борбите, в които участваме вече повече от век, базирайки нашите действия върху други биологически фактори (като взаимопомощта например), върху свободното възпитание и възможностите, които открива пред човечеството съвременната научно-техническа революция, и

най-вече посредством съзнателно водените идейни и социални борби за създаване на възможно най-благоприятни условия за човешкото развитие на всеки екземпляр **Homo Sapiens** (даже когато той е властник или капиталист), ние искаме „само“ да увеличим човечното в неговия мозък и намалим или ограничим влиянието на откритите от британските учени клетки върху личното му и социално поведение. Тоест, ние се стремим да съдействаме за превръщането на Аристотеловото „политическо животно“ в свободен човек.

От нашата материалистическа философия произтича и атеизмът ни, а отрицанието на бога ни води до отхвърлянето на властта. За обяснението на развитието на природата и обществото ние не се нуждаем от хипотезата за „божествения пръст“. Нещо повече, както казва Бакунин: „Дори и да съществуваше Бог, той трябва да бъде унищожен!“ Заради създадения от него или наместниците му свят на робство, грабеж и лъжа. Свят, който официалните религии (подобно казионните медии) освещават, оправдават и защитават срещу... заплащане. Нашата етика не се нуждае от попщината. Тя се основава върху взаимопомощта, солидарността с угнетените и бунтовния инстинкт против угнетителите. Ние не се стремим да подчиним масите, а да събудим техните дълбоки чувства и идеи, които носят в сърцата и умовете си. Нашата цел е да подтикнем тяхното съзнание, самочувствие и воля да решават сами съдбата си.

Освен за анализ и обяснение на извършващите се исторически процеси и събития материалистическата интерпретация на ролята на социалните категории и фактори в общественото развитие ни е нужна и за ориентиране в текущия момент, за дефиниране характера на съответната вътрешна и международна ситуация и определяне на позицията ни по злободневните политически, икономически и социални въпроси. А също така и за избор на стратегия и тактика, на по-ефикасни методи и средства за борба във всеки конкретен случай.

Материалистическият възглед за развитието на „цивилизациите“ има най-пряко отношение и към изработване на програмата на социалната революция, която освен архитектурен план на безкласовото и антидържавно общество, към което се стремим, е и средство за мобилизация на всички, които отхвърлят и работят за премахването на насилието и експлоатацията в човешкото общество. Затова нашият мироглед фигурира в Декларацията като средство за постигане на прокламираните в нея принципи и цели.

В интерес на истината следва да признаем, че това средство все още не е оперативно. Социалните науки все още са в пелените си. Навярно и в тях, както във физиката ще трябва да навлязат математическите методи и да бъде създаден нужният математически апарат. Може би създаването на един математически модел на даден процес посредством система от математически уравнения, установяващи различните зависимости и връзки между разглежданите като неизвестни многобройни фактори, които го детерминират, определянето на границите, в които те се променят, изразени с неравенства, и изборът на прогнозираното събитие като целева функция ще се окажат едно от приближенията към превръщането на идеологията, историята, стратегията, тактиката и построяването на адекватна революционна организация в точна наука? Но и тогава не трябва да се забравя, че законите на науката имат вероятностен характер. При едни условия размахът на крилцата на една пеперудка може да се окаже онази добавъчна сила, която превръща атмосферата над Тихия океан във всепомитащ ураган, докато при други няма да почувстваме и най-лек полъх.

Ето защо нашата програма не претендира за някаква предвзета „научност“, не се позовава на „открити“ от философи и юристи закони, които управлявали историческото развитие на човечеството, нито сме я получили като Мойсееви скрижали на Синайската планина. Тя е обобщаване на завещаното ни от теоретичите на анархизма идейно наследство и на опита от борбите на масите за еманципация. Същевременно програмата се базира на определени факти и констатации, които подлежат на научна или статистическа проверка и които очертават или позволяват екстраполация в бъдещето, разкривайки определени тенденции в развитието на обществото.

В историята на класовите общества тези тенденции са имали и имат противоречив характер поради наличието на различни класови интереси в тях. Поради това почти винаги те са съдържали и съдържат алтернативи, тоест предлагат два или повече изхода, с което определят една или друга еволюция на човешкото общество. Така те позволяват една мултивариантност на развитието и оставят човешката воля свободна в избора ѝ.

В програмата си ние формулираме очертаващата се днешна алтернатива пред човечеството и предлагаме на всеки и на всяка да направят своя избор и заемат страна в обществените борби, които ще определят физиономията на утрешния свят, както и условията, в които ще живеем и работим – ние и идващите на смяна генерации. В този смисъл ние сме волунтаристи.

Анархистите и свободата

Ние, анархистите, се борим за едно свободно и безкласово общество. Алфа и омега на нашите обществени борби е СВОБОДАТА.

Свободата е обществено отношение. Вън от човешкото общество тя е безсмислие или деградация на човешкото. Човек е действително свободен само когато неговата свобода е доброволно призната и гарантирана от другите и намира простор и импулси за своето разгъване в тяхната свобода. Затова ние твърдим, че е лъжа, че свободата на едни ограничава свободата на останалите. Човек може да бъде свободен само СРЕД СВОБОДНИ ХОРА!

Бакунин казва: „Робството на хората е издевателство над моята свобода или, което е същото – тяхното зверство е отрицание на моята хуманност. Моето човешко достойнство и право ме задължават да не се подчинявам на никакъв друг човек и да определям действията си само съобразно собствените си убеждения, потвърдени от съгласието на всички други. Робството само на един е вече оскърбление на човечността и отрицание на свободата на всички.“ Това е още по-очевидно за господството.

Затова нашият девиз е: НИ РОБ, НИ ГОСПОДАР! Затова на мястото на днешното разделение на човешкия род на господари и слуги ние сме за утвърждаването на едно СВОБОДНО ОБЩЕСТВО ОТ СВОБОДНИ ХОРА.

За нас свободата означава:

– Гарантиране на условия за пълно развитие на интелектуалните, емоционалните и волевите заложби у всеки индивид – мъж или жена.

– Неотменимо право на всеки да действа съобразно своя разум, съвест и воля при решаване на личните и обществените проблеми.

– Създаване на материални и организационни възможности, позволяващи реалното участие на всеки и всяка при вземането на решения. Личните и колективни права и свободи ние разглеждаме като необходими условия за създаването на свободното общество. Те са:

- 1) Всеки и всяка от рождението си до пълнолетие имат право на протекция и поддръжка с храна, облекло и жилище, на обучение и образование във всички начални, гимназиални и висши учебни заведения (производствени, научни и артистични) ЗА СМЕТКА НА ОБЩЕСТВОТО.
- 2) Всеки пълнолетен, здрав и годин индивид има ПРАВО НА ТРУД съобразно подготовката и възможностите си. При започване на трудовата си дейност той има право да получи съвети и поддръжка в избора ѝ. При днешното ниво и степен на развитие на производството и услугите трудът освен право е и задължение, срещу което тружениците получават необходимите средства и условия за физическото, интелектуалното и нравственото си развитие.
- 3) Всеки нуждаещ се гражданин трябва да получи еднакви възможности за достъп до медицинските кабинети, обслужване, лекарства, болници, санаториуми и т.н.

- 4) Всеки гражданин – мъж или жена – има НЕОГРАНИЧЕНАТА И ИНТЕГРАЛНА СВОБОДА:
- Да изразява своите мнения и убеждения, да върши всякакъв род пропаганда в публични или закрити събрания чрез преса, радио и т.н.
  - Да създава всякакви асоциации и организации, включително и тези, които са враждебни на нашите принципи и цели. СВОБОДАТА МОЖЕ И ТРЯБВА ДА СЕ ЗАЩИТАВА САМО ЧРЕЗ СВОБОДА.
- 5) Реалното ползване от тези права е немислимо без отделяне на нужната част от обществените фондове и предоставяне на средства от общините за трудовите колективи, обществените организации и отделните индивиди.
- Свободите се превръщат в манипулация на общественото мнение без осигуряване на достъпа за всяка група от граждани или делегирани от нея индивиди до залите за събрания и конференции, до издателствата, печата, радиото и телевизията.

Анархистите и равенството

СВОБОДАТА е неосъществима без икономическо и социално РАВЕНСТВО. Нещо повече, без него тя е измама и гавра с народните стремежи и мечти.

За нас равенството не означава нивелиране на индивидуалните разлики или на интелектуалния, моралния и физическия облик на отделните личности. Напротив, точно това разнообразие на капацитетите и силите на индивидите, половете и възрастите, на расите и народностите представлява богатството на народите и човешкия род, към който принадлежим всички. Икономическото и социалното равенство не изисква непременно изравняване на личните и семейните доходи, когато те са продукт на труда, капацитета и творческата им енергия.

Равенството изисква само такава обществена организация, при която всеки индивид още с раждането си намира равни средства и възможности за развитието, възпитанието и образованието си през детството и юношеството чак до възмъжаването му, а по-нататък и за упражняване на различните сили и дарби, които природата е заложила в него за труд и творчество.

Свободата на всеки може да се реализира само в равенството на всички. Реализирането ѝ и в условията на фактическо икономическо и социално равенство е СПРАВЕДЛИВОСТТА.

Бакунин казва: „Свободата без комунизъм е привилегия и несправедливост, а комунизмът без свобода е робство и варварство.“

Анархистите, капитализмът и комунизмът

Осъществяването на равенството и справедливостта е невъзможно без:

- ПРЕМАХВАНЕТО НА КАПИТАЛИСТИЧЕСКАТА (ЧАСТНА ИЛИ ДЪРЖАВНА) СОБСТВЕНОСТ (Прудон казваше: „Собствеността е кражба!“), която позволява на едни да паразитират за сметка на експлоатация на другите и замяната ѝ с колективно или индивидуално притежание на средствата за производство, транспорт, комуникации и разпределение.
- ПРЕМАХВАНЕТО НА НАЕМНИЯ ТРУД, тоест на продажбата на едни на пазара и купуването и употребата им от други срещу надници и заплати, и замяната му със СВОБОДНИЯ ТРУД в една обществена организация, изградена върху свободно и доброволно съюзяване на производителите и консуматорите с оглед взаимната им изгода и афинитета между тях.

- Докато развитието на нови технологии и производството на блага, съобразено с нуждите на всеки индивид и колектив, не направи възможен принципа: „ОТ ВСЕКИ СПОРЕД ВЪЗМОЖНОСТИТЕ, НА ВСЕКИ СПОРЕД НУЖДИТЕ“, дотогава за полагания труд ние ще бъдем за РАВНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА БЛАГАТА, съобразено с волята на общността, в която работи и живее всеки, и с броя на членовете в семейството му. Колкото по-голяма ще става частта на автоматизираните трудови процеси, толкова повече ще се разширява сферата на доброволния труд.

Обществото, базиращо се върху гореизброените принципи, форми на собственост, труд и разпределение, организирано и функциониращо отдолу нагоре, от периферията към центъра, в което АВТОНОМИЯТА и САМОУПРАВЛЕНИЕТО на производствените и териториални единици, както и тези на отделните личности намират своето разширение до безкрайност в тяхното ДОБРОВОЛНО АСОЦИИРАНЕ и СВОБОДНО ФЕДЕРИРАНЕ, където чрез СОЛИДАРНОСТ И ВЗАИМОПОМОЩ между индивидите, групите и народите са създадени условия за преодоляване на господстващите днес социални и лични отношения, пронизани от властолюбие, егоизъм, алчност и отчужденост, такова общество ние наричаме СВОБОДЕН КОМУНИЗЪМ.

Кропоткин казва: „Това общество ще бъде съставено от множество асоциации, обединени помежду си за всяка дейност, която изисква общите им усилия: Федерации на тружениците в индустриите, земеделието и услугите, в артистичното и интелектуалното творчество; Комуни за организиране на разпределението, които снабдяват населението с всичко, което засяга консумацията на хранителни продукти, здравните заведения, жилищата, отоплението, осветлението и т.н.; Федерации на комуните помежду им и с производствените съюзи; Най-последно, още по-широки обединения на хора, които ще работят за задоволяване на икономическите си, културни и артистични нужди в рамките на цялата страна или на съюз от страни, който надхвърля днешните териториални граници. Всички тези съюзи и групи ще обединяват свободно своите усилия чрез взаимно съгласие така, както понастоящем това правят транспортните компании (жп, автобуси, параходи и т.н.) или пощите на различни страни, които нямат централно управление, макар че днес те се ръководят от егоистичните си печалбарски интереси и принадлежат на отделни, често враждебни държави. Или още по-добре, като метеорологическите служби, туристическите клубове, велосипедистите, учителите, спасителните служби в Англия и т.н., които се обединяват, за да извършват всякакъв вид работи, включително развлекателни или артистични. В условията на пълна свобода ще се развият нови форми на организиране, на производство, изследователска и откривателска дейности. Личните инициативи ще бъдат насърчавани и всяка тенденция към властване, централизация и стандартизация (униформиране) – пресичани от организираната съпротива на свободните хора.

Нещо повече, такова общество няма да закъснее в неподвижни и веднъж завинаги определени форми, а ще се променя и усъвършенства непрекъснато, защото ще бъде един постоянно еволюиращ, жив организъм. Неговите членове няма да се нуждаят от власт, защото посредством съгласието и свободното си асоцииране те ще заместят всички функции, които днес влизат в прерогативите на държавите, и защото причините за конфликти между тях ще стават редки, а когато въпреки всичко конфликтите се появят, те ще бъдат уреждани по мирен начин, чрез арбитража на общността, към която принадлежат враждуващите страни.“

Анархистите, държавата и самоуправлението

Ние доказахме в нашата теория, а марксистите със своята практика, че такова общество не може да съществува редом с държавата. **Комунизмът и държавата са несъвместими. Те се изключват взаимно. Или – или!**

Държавата (нейният апарат и институции) е построена върху принципите на йерархията, командването и подчинението, на привилегиите и паразитизма. Тя е враг на свободата и инструмент за поддържане на господството и на икономическото и социалното неравенство с помощта на насилието, законите и измамата. Поради това властниците и привържениците на държавния ред и на властническата организация на обществото са неразделна част от господстващите и експлоататорските класи.

Затова НИЕ СМЕ ПРОТИВНИЦИ НА ВСЯКА ВЛАСТ, на всеки деспотизъм. Ние отхвърляме всякакви властнически теории, независимо дали са инспирирани от либерализма, консерватизма, клерикализма, монархизма, фашизма или марксизма. **Ние считаме, че разрушението на властта и авторитета трябва да започне с разрушението на псевдонаучните теории за властта.** Такава е целта и на нашата борба срещу религиите и мистицизма, дори когато те се прикриват с науката.

Затова НИЕ СМЕ ЗА ПРЕМАХВАНЕ НА ДЪРЖАВАТА: на нейната законодателна, изпълнителна и съдебна власти, на нейния йерархически и бюрократичен административен апарат, на нейните репресивни институции – армия, полиция и затвори, и заменянето им с организация на обществото, базирана върху ФЕДЕРАЦИЯТА НА КОМУНИТЕ (общините), в които гражданите с прякото си участие в общите събрания решават сами своите обществени проблеми. Такава обществена организация ние наричаме АНАРХИЯ, САМОУПРАВЛЕНИЕ или ПРЯКА ДЕМОКРАЦИЯ.

Анархистите, революцията и интернационализмът

За създаването на АНАРХОКОМУНИСТИЧЕСКОТО ОБЩЕСТВО, прокламирано в нашите програми или определено от жалоните към него, които нашите предтечи поставиха с борбите си в Парижката Комуна (1871 г.), в Украйна и Кронщад (1919–1921 г.), в Испания (1936–1939 г.) или Унгария (1956 г.), ние считаме, че е необходима една радикална и универсална, разгъваща се в дълбочина и ширина СОЦИАЛНА РЕВОЛЮЦИЯ, която да разруши устоите на днешния обществен „ред“, да ликвидира институциите на потисничество и грабеж, да премахне икономическото, политическото и духовното господство на човек над човека.

Същевременно в хода на тази революция трудовите хора ще създават новите социални и икономически организации и отношения, гарантиращи тяхната СВОБОДА, РАВЕНСТВО И БРАТСТВО.

Революцията, чиято цел е радикалното преобразуване на всички сфери в обществото с оглед решаване на социалния въпрос, както и този между отделните народи, по дълбокото ни убеждение може да бъде реализирана САМО В СВЕТОВЕН МАЩАБ. Без да се връщаме назад в историята за доказателства, е достатъчно да посочим всичко, с което може и ще си послужи световният капитализъм, за да възстанови статуквото, като съдейства за регенериране на разкъсаните от Социалната революция тъкани и връзки, на унищожените структури и на предишните обществени отношения на власт и подчинение, на експлоатация на наемния труд от капитала, на монопола над информацията и като резултат – несрещащите отпор манипулиране и духовно робство. Срещу страната, която е извършила такава революция, ще бъдат наложени бойкот и блокада, закриване на достъпа до пазарите и нарушаване на баланса между вноса и износа, затваряне на „тръбопроводите“, свързващи я с енергетичните източници. С една дума, контрареволюцията

ще бъде подпомагана с всички средства, включително и военни, за да се осигури реставрацията.

Затова ние сме врагове на патриотарството, на националистическото тесногърдие и егоизъм, на шовинизма и расовата омраза, на империализма и войните, с които разделят народите, за да ги владеят. Затова работим за побратимяване на народите и човешките общности и за премахване на границите. Затова сме солидарни с всяка борба (и в най-отдалечената точка на планетата) срещу днешния обществен строй. Това убеждение и поведение ние наричаме РЕВОЛЮЦИОНЕН ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗЪМ. Той ни задължава да водим борба най-напред в „собственото“ ни отечество срещу „нашите“ власти и капиталисти, а след това и вън от него – срещу чуждите. Ние сме убедени, че утрешният свят ще бъде анархокомунистически и това ще бъде реализирано с общите усилия и борби на всички потиснати и експлоатирани в целия свят.

Борбата срещу съюза на бюрокрадите и богатите в днешния свят, против замисъла и опитите да създадат ГЛОБАЛНА ИМПЕРИЯ НА ТРАНСНАЦИОНАЛНИЯ КАПИТАЛ е възможна само чрез ИНТЕРНАЦИОНАЛНАТА СОЦИАЛНА РЕВОЛЮЦИЯ на всички „потиснати и унижени“ от петте континента.

Анархистите, организацията, методите и средствата за борба

Едно от условията за тази революция е наличието на дълбока, всестранна и всеобхватна интернационална криза, ускоряваща „съзряването“ на революционните промени в недра на капитализма. Подобни ситуации обаче не са ежедневие и са преходни (макар и с цената на огромни жертви, най-вече сред „низшите класи“, господарите на света обикновено успяват да ги преодолеят по „мирен начин“ или чрез войни). Тогава?

Отново Сфинксът ни изправя пред съдбоносния въпрос на Чернишевски: КАКВО ДА СЕ ПРАВИ? Ако спрем пред препятствията, означава, че сме изменили на идеала и борбата и сме заменили националните революционни акции с интернационално бездействие, скръствайки ненужни ръце на празни гърди „в очакване на Годо“, на поредния Спасител или Освободител. Или, че се надяваме собствените ни проблеми да бъдат решени от тези, които са ги създали – господстващите класи и техните институции.

„Решението“, което те ни предлагат в условията на извършващата се РОБОТРОННА РЕВОЛЮЦИЯ, в най-добрия случай е поредният „Рим“, в който за нас са отредени местата на робите и лумпенпролетариите. В най-лошия – един още по-едромащабен и технологично „подобрен“ хитлеристки или сталинистски вариант на „крайното решение“.

Против тази „перспектива“ ние сме се обединили във Федерацията на Анархистите, а чрез нея с АНАРХИСТИЧЕСКИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ.

- За да работим за разпространението на нашите идеи и програма.
- За да подпомагаме и обединим усилията си с всички, които не желаят да живеят в днешното общество на държавно насилие и класов грабеж.
- За да създадем един ИНСТРУМЕНТ НА СОЦИАЛНАТА РЕВОЛЮЦИЯ, с който масите могат да си служат както за реализиране на прокламираните по-горе крайни цели, така и за постигане на записаните в ПРОГРАМАТА МИНИМУМ техни искания. (Те са в защита на непосредствените им интереси в условията на днешната „цивилизация“ и едновременно са неделима част от подготовката за революционните борби и стъпала в ескалацията им към осъществяване на МАКСИМАЛНАТА програма.)

Излизайки от средите на експлоатираните или застанали на тяхна страна, ние се борим и действаме като организиращ фактор в борбите на всички онеправдани срещу експлоататорите и техните правителства. **По този начин ние признаваме и призоваваме към участие в класовата борба на потиснатите и ограбваните, която може да приключи само когато като неин краен резултат настъпи окончателното разрушаване на държавата и премахването на класовото деление, тоест със създаване на анархокомунистическото общество.**

Пътят към тази крайна цел е дълъг. Придвижвайки се по него, ние, анархистите, работим сред „низшите“ класи и „излишните“ социални слоеве, за да помогнем в създаването на необходимия идеен и организационен капацитет за интегралната им еманципация.

Още в статутите на Първия интернационал е казано, че анархистическото общество може да бъде само тяхно дело, реализирано от експлоатираните класи в борба с господстващите и тяхната държава. Както показва цялата досегашна история, капиталистите и властниците няма да се откажат доброволно от своите богатства, привилегии и власт. (В международния химн на пролетариите е казано: „Крадецът плячката не връща, ни властелинът своята власт!“) Те са готови да използват всички средства и сили, включително най-бруталните и кървавите, за да съхранят своя стар свят и попречат на еманципацията на хората на наемния труд.

За да направим тяхната борба по-ефикасна и резултатна:

- Ние трябва да пробуждаме и подбуждаме организирано работниците и всички експлоатирани да се борят срещу професионалните политици, синдикалните бюрократи и медийни посредници, които ги вкарват в задънената глуха линия на парламентаризма, класовото сътрудничество и реформизма, където се увековечава класовото им робство и умират надеждите за един свободен свят на свободни хора.
- Ние трябва да разясняваме необходимостта от организирани настъпателни действия, водени с постоянство, кураж и интелигентност, с издигане на все повече и по-далече отиващи искания, чак до скъсване с днешния обществен ред, водещи отвъд неговите законови ограничения и бакалски хоризонти – **към интегралната еманципация и свобода на трудовите класи и човешкия род.**
- Ние трябва да ги зовем и организираме за ПРЕКИ АКЦИИ срещу държавата и капитала, към ПРЯКА БОРБА за освобождение от веригите, грабежа и измамата на днешната социална система. Решение за хода и характера на освободителните акции и борби ще вземат тези, които участват в тях, подпомагани във **федерирането и координирането** на усилията им от Федерацията на Анархистите.

ЕДИН ПРОЕКТ ЗА СОЦИАЛНАТА РЕВОЛЮЦИЯ

КАКВО МОТИВИРА НАШАТА ДЕЙНОСТ?

Социалната несправедливост, мизерията, експлоатацията, господството на властта и капитала, медийните измами и мошеничества, с които се сблъскваме ежедневно, провокират нашето възмущение и нашия бунт и ние си казваме, че не можем да останем бездейни пред тази отвращаваща ни действителност. Но това чувство за бунт не струва много, ако спрем до него. То е относително и може да бъде само отправната точка на нашето осъзнаване, заемане на позиции и поемане на ангажименти в непрекъсващата ни борба. Още повече, че това, което на нас

ни се струва неприемливо, не изглежда непременно така в очите на други. Поради несъзнателност, идеология или покорност мнозинството днес приема за нормално да се подчинява на едно началство или не вижда нищо осъдително в расизма. Всичко зависи от това, което сме преживели, от нашите разсъждения, етика, от това което считаме за възможно и необходимо. Ако ние отхвърляме радикално днешната политическа и социаликономическа система, то е защото сме убедени, че едно общество на свобода, равенство и братство е реализуемо.

Стремежът към свобода и равенство е нашият пръв мотив, но тези понятия са до такава степен опозорени (от попове, либерали, фашисти или марксисти), че ни се налага отново и отново да обясняваме конкретното значение, което им придаваме. (Виж приложената по-горе след уводните думи „Декларация на принципите, целите и средствата“ – б.пр.)

Икономическото и социалното равенство

Някога аристокрацията оправдаваше своите социални позиции чрез божие провидение и „синята си кръв“. И днес крещящото неравенство между човешките същества продължава да се защитава с нееднаквото разпределение на способностите „по рождение“, което осъждало по-голямата част от човечеството на „посредственост“, докато едно малцинство (съставено от богаташи и държавни... мъже) било предопределено „естествено“ да господства. Нали на това ни учат в букварите, посредством биографиите на едри буржоа и държавни глави, „които правели историята“?

Същите смешни до наивност приказки чуваме във всекидневните разговори и „безобидните“ размишления на филистерството. Колко пъти сме чували: „Този човек има талант, дар (от природата или от бога) и е нормално да печели повече“? Противопоставени сме на единодушно приемане на неравенството от „сплотеното мнозинство“. Против подобни идеи ние твърдим, че „вродените разлики в потенциала“ (дори да предположим, че съществуват реално, което от научна гледна точка продължава да бъде спорно) са пренебрежими в сравнение с влиянието на социалната среда. Фамозното „ниво на компетентност“, върху което йерархиите претендират, че са изградени, е продукт на едно класово образование и по-общо на класовото деление на общество, което обуславя живота от детството ни. *(Най-очевидно доказателство на това твърдение представлява соц-номенклатурата и нейното поколение: когато преди шест десетилетия тя получи властта и... богатствата, нейните членове бяха необразовани лумпени, занаятчии и полуинтелигентни дърдорковци. Властта предостави на тях и на децимата и внученцата им всички възможности за авансиране, като същевременно спусна бариерите си пред враговете и „простите хора“ към езиковите гимназии, чуждите университети и ключовите позиции във всички сфери на обществения, икономическия и културния живот на „НРБ“. Днес, без да са станали гени, те образуват това, което наричат „елит“, всъщност новата буржоазия /класата на господарите и „бизнесмените“/, която в условията на „пазарна демокрация“ съхрани и утвърди присъствието си в горните етажи на социалната пирамида и по стъпалата на политическата, икономическата и социалната йерархия. Можем да си представим какво би станало, ако безразделната им диктатура бе продължила още няколко столетия, осъществявайки системното отстраняване или изстребление на противниците и конкурентите им? – Б.пр.)* Когато си работник в един завод, то не е понеже си годин само за това. То е защото нищо не ти е позволило или „подбудило“ да правиш нещо друго. Общо правило е, че можеш да продължиш образованието си, особено в „елитните“ училища и университети, само ако имаш финансовата и/или културна поддръжка на семейството си или ако някоя „фондация“ те е селектирала за използване на възможностите ти в делата на държавата и капитала, за да те подготви за опресняване на „синята“ господарска кръв и те корумпира в последна сметка.

Разбира се, винаги ще съществуват разлики: **равен** не трябва да се смесва с **идентичен**. Хората не са „бели листа“, върху които социалната среда може да напише целия текст. Личностите за щастие съществуват! В един благоприятен контекст всеки човек в зависимост от интересите и желанието си става способен да придобие познания и да развие годността си за една комплексна дейтелност. За един това ще бъде изкуството, за друг някоя научна област, за трети един занаят, изискващ силно практично чувство или по-голяма предразположеност за диалог и т.н.

Нашият егалитаризъм (от фр. **egalité** = равенство – б.пр.) се противопоставя на **„meritocratie“** (меритокрация от фр. **merite** = заслуга). Както сочи името му, този принцип се стреми да обоснове йерархиите върху заслугите. Така за демократите социалната справедливост се ограничава с гарантиране на „шанса“ и „правата“, без да поставя за секунда под съмнение ролята на принадлежността към една или друга класа. Това е начин да ни кажат: *„В началото вие ще имате същите „козове“ и ще има едно-единствено правило в играта. В крайна сметка най-добрите трябва да бъдат възнаградени за своите усилия, чувство на отговорност и инициативност...“* В тази система привилегиите по рождение са забравени: дали си роден в богата, или в бедна фамилия – това не променя нищо. На теория който и да е от вас има правото да стане инженер или висш чиновник. И ни сочат за пример „онзи син на работници“, който благодарение на своя „кураж“, „упоритост“ и „ловкост“ е направил богатството си. Накъсо, искат да ни убедят, че възможностите за социално „издигане“ са равни за всички. Което е абсурдно! Но не се осмеляват да поддържат, че всеки може да се издигне социално, защото установената йерархическа система предполага по дефиниция „печеливши“ и „губещи“, „издигнали се“ и тези, върху които са стъпили. В действителност ние знаем, че „блестящите успехи“ на лица от народните класи си остават редки изключения и нищо не пречи на буржоата да съхранят своето социално положение, прерогативи и „шансове“, дори само благодарение на наследството и връзките си. За да избегне риска от подобни подривни разсъждения върху равенството, либералната пропаганда непрекъснато демонстрира страха си от униформирането и от изравняването отдолу. Но не обяснява защо и как равенството би могло да попречи на разнообразието в културите и нравите? Защо ще направи невъзможно да се работи и консумира според личните вкусове? Защо би означавало едно всеобщо обедняване, когато почти всички ние живеем под средните доходи и заплати? Обратно, ние мислим, че икономическото равенство би довело до подобряване на нивото на живота за грамадното мнозинство! Нещо повече, то е безусловно необходимо за еманципацията и развитието на всеки, изключвайки от човешките отношения господството.

Неравенството означава още дискриминация и законодателстване в зависимост от цвета на кожата, от пола, възрастта и т.н.

Против расизма и национализма

Расизмът не е само едно мнение, защото винаги провокира агресивност, воля да се унищожават индивиди и цели народи. В расизма намираме схематично три съставки: страха, несправедливостта и идеологията. Добре известно е, че страхът е налице, когато се срещаме с неизвестното. „Те не са като нас“. Така се изразяват заразените от този вид емоционална чума, които поради своите фантасмагории за сигурност правят съмнителен всеки „чужденец“. Отхвърлянето на „имигранта“ е глупавото и престъпно средство да се екстериоризира собствения страх, да се потиска изкупителната жертва, да се намери някой „по-достоеен за презрение“, униждавайки другия индивид. Този феномен на отчуждение произтича също от неравенството, свойствено не само за капитализма: Когато „френските“ работници или безработни концентри-

рат омразата си срещу тези, които ще нарекат „арабите“, „негрите“ или „евреите“, техните ръководители и господари могат да спят спокойно.

Следователно расизмът не се резюмира само в примитивни разсъждения. Оръжие на господството, той има и своето политическо и идеологическо измерение. Расизмът легитимира и прави възможно робството, а след това и колониализма под претекст за една „цивилизаторска мисия“. Тук е истинският интерес от расизма: да оправдае актовете на господство и експлоатация преди и след извършването им.

Според епохите и обстоятелствата, расистката идеология се структурира върху различни понятия и аргументи. Първоначално тя утвърждаваше теорията, според която човечеството е разделено на биологически групи, някои от които са „по-висши“ от другите. Науката доказва неоспоримо, че не съществуват „човешки раси“ и че е абсурдна подобна класификация на населенията. От гледна точка на генетиката е възможна по-малка разлика между жителите на африканския или азиатския континент и един „западняк“, отколкото между двама „западняци“. Освен това понятието за „по-висш“ е изпразнено от смисъл: ако съществуват различни култури, всяка от тях има своето богатство и комплексност, както своя разцвет и декаданс и е невъзможно да бъдат изработени критерии, за да бъдат класирани.

Най-после, расизмът не се свежда само до тази биологическа класификация. Подобна референция дори не му е необходима. Културата (език, нрави, традиции и т.н.) е торната почва, която му е достатъчна. Известно е колко са свързани помежду си расизмът и национализмът, макар че някои се опитват да ни убедят, че нацията може да бъде великодушна и уважаваща различията и разнообразието. Само че националистическата представа за обществото изглежда общо взето така:

- Разликите и антагонизмите вътре в една „нация“ са маловажни.
- Сходствата между нашето общество и това на „чужденците“, макар че са лесно установими, са незначителни.

Другояче казано, нашата „нация“ е предопределена да бъде едно уникално цяло, всички елементи на което са интимно свързани като в „едно голямо семейство“! Това предполага да се идентифицираме преди всичко чрез принадлежността си към „нашата национална група“ като **„върховна общност на интереси“**. Тук не само всякакъв класов антагонизъм е „забравен“, но това е и апологията на **крайното национално предпочитание**. Известно ни е от историята какво означават тези термини. Следователно нацията по дефиниция не може да бъде мултикултурна, без да изгуби това, което е предназначено да дефинира нейния идентитет и без да се осъди в основите си. (В страни като САЩ плурализмът в културата се превръща в затваряне в резервати и гета и една йерархизация на „общностите“.) Тя едва толерира понятия като „интеграция“, която свежда до задължението „чужденците“ да се претопят в културата на „страната, дала им убежище“.

Няма лоша и добра интерпретация на национализма: политическите партии, които се хвалят, че действат непрекъснато за величието на Франция, са отговорни за засилването на ксенофобията, колкото и нюансирани да са речите им. Националният фронт на Льопен се задоволява с наддаване за приетия с консенсус патриотичен мит с лозунга „Франция на французите!“, който е една идея, споделяна от всички националисти.

Ние, анархистите, сме интернационалисти: не се припознаваме в никоя нация. Ние знаем, че принадлежим на една социална класа, че говорим един или повече езици, че обичаме даден регион от света и че споделяме един или друг музикален вкус с останалите... Това е, което ни дефинира като социално цяло, и нищо друго. Тези, които разсъждават с термините на органични или етнически общности имат вече в ръката си един револвер, за да накарат другите да застават мирно, когато чуят националния химн, или да маршируват под звуците му. *(На желаещите да знаят повече, за да не кажа ВСИЧКО по въпроса, препоръчвам горещо*

книгата на Рудолф РОКЕР „Национализъм и култура“ – издание на български в два тома. – Б.пр.)

Против сексизма

Всички форми на сексизъм имат една обща точка: Те считат жените за по-малоценни от мъжете. Сексизмът е обществена норма, която се стреми да припише на всеки пол една прецизно определена роля, дейност и поведение в обществото. В своята най-реакционна версия той резервира за жените частната сфера, възпитанието на децата, домакинската работа и т.н. Затварянето им в името на живота в „семейното огнище“ ги лишава от автономност. Сексизмът приписва на жените „характерни черти“. Дълго време хистерията беше третирана като присъща най-вече на тях. Обратно, мъжът може да еволюира върху обществената сцена като на завладян терен. В различните йерархии и разклонения на властта за него „естествено“ са резервирани „отговорните постове“.

Макар че семейните отношения и тези на двойките са се променили много през последните двадесет години, сексизмът е силно присъстващ. Достатъчно е да се вгледаме около себе си, за да си дадем сметка: физическото и психологическото насилие далеч не е изчезнало. Броят на изнасилванията и домашното насилие го показват (едно момиче от осем е жертва на сексуално насилие преди да е станало пълнолетно). Тук трябва да се посочи и насилието срещу деца, особено в най-отвратителната му форма, известна под името педофилия. В професионално отношение, когато жените са „оторизирани“ да се представят на трудовия пазар, те са подтиквани, за да не кажем принуждавани да изпълняват определени работи, напр. в бюрата, фризьорските салони, училищата, но не и в техническите сектори. В повечето случаи, въпреки еднаквата квалификация, те са по-слабо платени от мъжете. Принуждават ги да бъдат „съблазнителни“ и са винаги „обект на желание“, който покачва продажбите чрез рекламата (от мъжките дезодоранти до леките коли). Те са образът на „домакинята“ в рекламите, която избира между две марки прах за пране и т.н.

Колкото до мъжете, макар и да са принуждавани по-често, отколкото в миналото да „съблазняват“, те трябва да знаят да се бият, да бъдат физически и морално силни, да бъдат „жизнени“ (?) и да „познават нещата в живота“ (!?) Но тежко им, ако плачат. Тогава те са „женствени“ или „педи“.

Зачестилите напоследък атаки срещу абортите и противозачатъчните средства, инспирирани от религиозния фанатизъм, ни напомнят, че нищо не е завоювано завинаги и че борбите за социално равенство между мъжете и жените са все още актуални. Тези борби също са във висша степен антивластнически, защото сексизмът е инструмент за контрол. Както расизма, той служи като гето за подчинените индивиди...

Свободата

Какво ще рече да си свободен? Свободата е една възможност: да действаш или не. Ние сме свободни, когато никой не ни пречи да направим от живота си това, което искаме, и когато никой не може да ни наложи своята воля (чрез сила или манипулация). Свободата е социално отношение (тя е едно човешко създание). Не можем да сме свободни там, където съществуват йерархията и заповедите или властта да се принуждава. Когато държавата изисква да изпълним „задълженията си към Нацията“ (военни или граждански) или сме се оставили на благоволенieto на собствениците на капитала, които имат властта да ни наемат и

уволняват, ние сме „свободни“ да се разбунтуваме, но това не е свободата в социален смисъл, за която се борим.

Според фамозната формула „свободата на едни спира там, където започва тази на другите“, ни я представят като нещо, от което трябва да се пазим, формулата е дори опасна, защото е синоним на „Ако те бяха напълно свободни да правят това, което им харесва, хората биха се разкъсали един друг в един всеобщ хаос и животът в общество би станал невъзможен!...“ Тези мисли не са неутрални. Те позволяват оправданието на принципа на властта и превръщането на свободата в „недостижим идеал“ или в заклинание, предлагано като гарнитура в менюто, поднасяно от политическите трибуни на изгладнялата публика. В действията те толерират само окастрените свободи, обградени от Правото и Закона. Конституцията разрешава да стачкувате... разумно и правото да се сдружаваме, но тежкото на този, който се осмели да не се подчинява или реши да се разбунтува. Накъсо, ние сме осъдени на условна свобода!

В противовес на тази ограничаваща и лицемерна концепция, анархистите развиха едно социално схващане за човешката свобода. Когато в бунтовете и своите борби потиснатите искат свободата, те нямат предвид някаква абстрактна и философска свобода, а тази, която е обединена с равенството. За нас свободата не може да съществува без икономическо и социално равенство. Те са неделими. Свободата е цялостна и пълна (интегрална), когато индивидът, еманципиран от всякакво настояничество и господство, има възможността да създава и поддържа доброволни отношения с другите. Ако свободата означава отсъствие на господство, то, за да бъде напълно свободен, трябва другите също да бъдат. Както казваше Бакунин: „Свободата на всеки е условие за свободата на всички. Тяхната свобода разширява моята до безкрайност.“

От друга страна, понеже хората са социални същества, свободата не означава отрицание на всякакво принуждение. За да се организира с другите, индивидът трябва да поеме ангажменти, да установи заедно с тях правила и да ги спазва. Той постига пълната си свобода, когато може да избира своите договори и да преговаря за сроковете им. Накрая, всякаква цензура е непоносима за нас, защото тя предполага властта или авторитетът на този, който я упражнява. Ако някое мнение ни изглежда опасно поради своята същност и предполагаемите действия, които могат да последват, няма да решим нищо със забраната му. Твърдението, че „Не трябва да се дава думата на враговете на свободата“ (Сен-Жуст), е най-късият път към диктатурата.

КАКВО ОТРИЧАМЕ?

От предишните размишления произтичат цяла серия от позиции спрямо ДЪРЖАВАТА, КАПИТАЛИЗМА И РЕЛИГИЯТА.

Отрицанието на държавата

Държавата не е неутрален инструмент, който може да бъде използван за добри или лоши цели. От момента, в който една група (каста, класа, бюрокрация) разполага с репресивни органи (военни, полицейски и съдебни), позволяващи ѝ да действа и да ги използва за собствените си интереси, не трябва да се изненадваме, че ги ползва. Да се говори за злоупотреба с властта е смешно, тъй като за какво служи властта, ако не за злоупотреби? Дайте един трон на най-великодушния от работниците и той ще се превърне в параноичен маниак и диктатор, който мисли, че всичко му е позволено!

Отхвърлянето на държавата не е отрицание на организацията. Тези, за чиито интереси тя е абсолютна необходимост, създават преднамерено пълна конфузия между държавата и обществото или територията с обитаващото я население. Останалите повтарят тази измама като папагали. Вярно е, че хората не могат да живеят без да уредят отношенията и действията си. Затова те имат нужда от организация и структури за управление на общите си дела и защита на интересите си. Но да се вярва, че държавата е единствено възможната форма на организация на обществото или че е „неизбежното по-малко зло“, е абсолютна лъжа, още повече, че посочихме чии интереси защитава това „студено чудовище“ по сполучливия израз на генерал Дьо Гол.

Конфискувайки множество функции от обща полза (като здравеопазването, образованието, транспорта и т.н.) държавата търси своето неоспоримо легитимиране, за да ни убеди, че животът без нея е невъзможен. Става дума за едно гигантско мошеничество: господстващите класи са изградили държавния апарат и институции, за да бранят собствените си интереси. *(А когато държавата стане и собственик, както това беше в т.нар. соцстрани тя /нейната партийна, административна и военнопощейска бюрокрация/ сама се превръща в „нова“ експлоататорска класа. Обсебването на горепосочените функции само увеличава броя на наемните роби /работници в транспорта, медицинските, учебните и др. служби и заведения/ и заедно с това разширява полето на експлоатация! Държавата е инструмент на класовото насилие за управление, контрол и защита на интересите на господстващото малцинство, с който то действа срещу нас и ограничава или смазва нашите инициативи за самоорганизиране и създаване на Федерация на самоуправляващите се комуни и региони. – Б.пр.)*

За да функционира едно общество, ние нямаме нужда да бъдем управлявани. Отричайки държавата, ние предлагаме анархистическия федерализъм и самоуправлението (сюжети, които са третираны по-нататък), тоест начини на функциониране, които дават възможност на индивидите да координират социалните си дейности, работейки и сътрудничейки като равни.

Нашият антиавторитаризъм (антивластничество) ни разграничава категорично от демократите. Етимологически демокрацията означава власт на народа (демоса). Исторически това е позоваване било на атинската демокрация в Древна Елада (където на един свободен атинянин „са се падали“ по 18 роби), било на днешната демокрация, която се появява с Американската революция през 1776 г. и се утвърждава от Великата Френска през 1789 г. За да избегнем езиковия капан, ние можем да посочим, че фундаменталният въпрос е този за ДЕЛЕГИРАНЕТО на властта: да бъдеш демократ не означава нищо друго, освен да мислиш, че народът трябва да посочва предложените от политическите партии властници чрез избори.

Следователно „демократията“ остава в схемата **ръководители/ръководени**. Ако диктатурата е най-отвратителната от политическите системи, ние можем да констатираме, че при демокрацията властта на индивидите, колективите, социалните групи и т.н. се свива като шагренова кожа. „Гражданите“ нямат никакъв контрол над своите „избраници“. *(Тук ние не разглеждаме ролята на парите и медийните манипулации при изборните кампании, но си струва дапомним, че още по време на Римската република/монархия един от императорите казал: „Дайте ми един товар жълтици и с него ще вкарам което искате магаре в Римския сенат“ – б.пр.).* Ако депутатите не спазват ангажиментите си, какъвто е „нормалният“ случай, никой не може да ги изгони, на тях им е даден истински подписан и непопълнен чек! Въпреки това някои ще ни кажат: „Ако такъв депутат ни разочарова, няма да го преизберем...“ И какво от това? Ще бъде избран някой от съучастниците му в „демократичната игра“, който ще следва същата политика със същите далавери и манипулации, чрез които са извадени на сцената всички тези достопочтени дами и господа, наричащи себе си „елит на нацията“. Или кандидат-депутатът ще се закълне отново, че този път **ще се придържа към своята програма** и още веднъж ще измами лековерния си електорат!

Освен това би било полезно да се запитаме за обхвата на истинската власт на управляващите. В „икономическата игра“, каквито и да са предварителните намерения на „избраниците на народа“, те нямат широко поле за маневриране. Те са подчинени на интересите на капиталистите и управляват социалната криза чрез фалшивата политика на трудовата заетост, чрез благотворителността, „социалните акции“ и... репресиите.

Най-после, демокрацията означава подчиняване на „малцинството“ на „мнозинството“ чрез „трансмисиите“ и институциите на властта, върху които народът, или както го наричат „електоратът“, не може да упражнява никакъв контрол! В това отношение референдумът изглежда като най-„демократичната“ форма на управление: „Гражданите“ не са ли призовани да участват директно в „политическия живот на страната“? Но това е само привидно, защото „мнозинството“ невинаги има право. *(Още по-малко, когато в течение на месеци е манипулирано от тези, които имат властта и парите. – Б.пр.)* Да се подчиним безусловно на неговата присъда и решения по всички въпроси, е изключително опасно: Ще приемем ли да гласуваме по въпроси като смъртната присъда, експулсирането на имигрантите или техните деца, правото на труд за жените? **Не можем да приемем подлагането на гласуване на нещо, което не подлежи на преговори и което нарушава принципа за социална справедливост!**

Казвайки това, трябва да допълним, че ние не сме систематично против правото на вот. Можем да прибегнем до него като начин на решаване, ако е приет от всички, за да имаме в даден момент индикации за позициите на всеки, за да вземем бързо решение по технически въпроси или за да изберем една между различни икономически опции (планове) на производството.

Отрицанието на капитализма, печалбарската логика, наемния труд и парите

Капитализмът е икономическа система, основаваща се на факта, че една социална класа – буржоазията, е собственик на средствата за производство, разпределение и размяна. Това частно присвояване на производствения капацитет на човечеството започна стремглавото си развитие от началото на XIX век най-напред в Европа и не е спирало до днес, превръщайки се в световна система. Един негов вариант – държавният капитализъм – се наложи между 1917 и 1990 години в това, което наричаха не без умисъл социалистически страни. В тях буржоазията беше заместена от държавната бюрокрация – единственият колективен собственик.

При капитализма собствениците на финансови капитали, на предприятия, техника, търговски мрежи и т.н. упражняват абсолютен контрол върху производствения процес – от определянето на нуждите на консуматорите, минавайки през организацията на труда, пазара на работната сила, месторазположението на предприятията и т.н. Болшинството като нас, които притежаваме само ръцете си, определени професионални способности или интелектуални познания, за да живеем, сме принудени да се продаваме на работодателите в замяна на една заплата (либералите говорят в случая за „договор“, като че ли наемният работник е свободен да преговаря наравно с този, който го наема!).

Макар че не се харесва на тези, за които говоренето за КЛАСОВА БОРБА е „дървен език“, пролетариите съществуват в постоянна конфронтация с буржоата. От това съотношение на силите между експлоататори и експлоатирувани зависи нивото на живота на първите и размерът на печалбите на вторите.

Капиталистите са развили цяла гама от „основателни причини“, за да оправдаят своята система. Те претендират, че печалбата е възнаграждението, кореспондиращо на финансовия риск, поет от акционерите. Аргументът е много лесен, но е фалшив. Когато собственикът инвестира в едно ново производство, капиталовложенията, които той прави, произлизат от ограбването и присвояването на част от плодовете на труда, реализиран от неговите работници в предишното производство. Капиталистът влага резултатите от колективния труд, който е ограбил!

Дребните патрони, както големите барони от индустрията и финансиите, поддържат, че без перспективата за лично обогатяване и без конкуренцията обществото не би могло да функционира поради липсата на „инстанция“, която да динамизира индивидуалните инициативи. Примерът с фалита на „социалистическите страни“ се използва много често, за да се „докаже“, че капитализмът е организацията, която гарантира всекиму шанс за социално издигане и благоденствие, стига да положи необходимите усилия. Това твърдение е фалшиво, защото „равният шанс“, както вече посочихме, никога не е осигурен, тъй като прехвърлянето на нотариалните актове за собственост и придобитата култура образуват богатството и властта, които се предават от поколение на поколение в рамките на една и съща класа.

Колкото до стимулиращата функция на личното обогатяване можем да кажем, че „стимулацията“ засяга едно неголямо малцинство от богаташи. Останалите едва ли са склонни да проявяват „инициативи“, за да помагат в по-ефикасното съдиране на своите кожи. (*При труда в каторгата девизът беше: „Пилей време, пести сили!“ – Б.пр.*) За да принудят работниците си да работят, капиталистите назначават надзиратели, както е било при строежа на пирамидите и в концлагерите, или въвеждат чрез учените си слуги хронометъра и други по-модерни средства, за да „стимулират мързеливите“ си наемни роби или да ги уволнят и заместят с други изгладнели техни събратя, които се продават на трудовата борса. За нас кооперацията и взаимопомощта (без които всеки труд, дори днешният, би бил невъзможен) са единствените необходими условия за икономическия и социален прогрес. Обратно, конкуренцията, освен че принуждава тружените да погубват живота си, за да го спечелят, генерира изключително прахосване на сили и средства. Вместо да групира енергиите за една обща цел, тя ги разпилява в една икономическа война. За да поддържат стоковия пазар в добро състояние, бюрата за проучване съкращават умишлено живота на продуктите. Нови гами, леко променени, излизат от предприятията, за да създават илюзии у купувачите. Огромни средства се хвърлят за реклама и маркетинг, за да примамят потребителите. (*Към следващите обяснения могат да се добавят „интелектуалната собственост“, патентите, конфликтите и дори войните между конкуриращите се индивиди, групировки или държави. – Б.пр.*)

Въпреки това, ефикасността и рационалността на капитализма са идеи, които остават дълбоко вкоренени в умовете вследствие следното предположение: пазарната икономика позволява най-доброто задоволяване на нуждите на хората. Казват ни: *Ако капиталистът иска да продава, той е длъжен да намери купувачи. Ако стоките не намерят консуматори, той ще банкрутира, освен ако намери други продукти, които отговарят на очакванията на последните.* Следователно пазарната логика подтиква собствениците на предприятията да бъдат най-близо до търсенето... Това разсъждение е точно... но в него е пропуснато да се подчертае, че това ТЪРСЕНЕ не отразява истинските социални нужди на населението, а само покупателната способност на различните класи консуматори! И понеже всяко производство е подчинено на целите за рентабилност, нуждите на неплатежоспособното население се игнорират: **При капитализма този, който няма пари, не съществува.**

Това очевидно обстоятелство ни отвежда към критиката на парите. Те не са, както казват икономистите, едно *просто и удобно средство за размяна*. За да разпределят произведените богатства, хората биха могли да намерят много други решения. Освен това се констатира, че самият капитализъм минава без тях, когато това се оказва удобно за него: често страните договарят помежду си спогодби за размяна (клирингови спогодби) поради несигурността, която

надвисва върху международната монетна система. Ако парите, между другото, са един инструмент, то е в качеството им на **основно средство за реализиране на печалбата**. Без тях възможността да се натрупват **СТОЙНОСТИ** се оказва изключително стеснена. Без **трупането на пари** капитализмът не би се развил!

Чрез парите системата на господство се снабдява с едно мощно оръжие за идеологическо отчуждение: в надбягването за печалби полезността и обществената стойност на нещата минават на заден план или са направо забравени. Парите, и това не е най-маловажната им характеристика, позволяват да се маскират отношенията на експлоатация. Когато собственикът изтъргва добавена стойност от своя наемател, отношението на експлоатация не се вижда веднага: наемателят смята, че „плаща цената на строителството и поддръжката“ на жилището, но откратната сума не е афиширана никъде! Кражбата, експлоатацията зад „екрана“ на парите е един общо взето много по-ловък начин, отколкото „директното“ и брутално робство. Парите създават власт, която убягва от всякакъв контрол. Знае се – няма нищо по-анонимно от една банкнота! Има ли нещо по-трудно от „дешифрирането“ на безбройните транзакции, които се извършват ежеминутно на международния финансов пазар?

Отрицанието на религията

Въпреки интегритизма (католически, ислямистки, израилтянски...), който проявява „модерни“ и „прогресивни“, даже „революционни“ тенденции, религията е далече от това да бъде сведена до една-единствена монолитна „мисъл“. Срещу тази небулоза не може да се води борба само като се позоваваме на престъпленията на инквизицията или изедничеството и грабителството на най-обскурантистките ъ и компоненти. Трябва да атакуваме основите на религията. Ние, анархистите, не сме само антиклерикали (противници на влиянието на духовенството в обществените дела). Ние сме атеисти. Това означава, че ние отричаме съществуването на всякакви божества, твърдейки, че те са чист продукт на човешкото въображение.

Как можем да се борим против вярата в съществуването на бога? Понеже вярата е затворена за научното разсъждение, по силата на нещата бог е недоказуем и недоказан! Следователно да търсим да докажем логически, че бог не съществува, няма да ни послужи за нищо. Но насочвайки вниманието си върху тенденциозността на религиозния феномен, тоест, смъквайки воала от неговите цели и непризнавани мотиви, ние можем да направим очевидни обективните основания на нашия атеизъм.

За индивида, който иска да се успокои, религията е бягство в мистицизма и морализма: подчинявайки се на заповедите „свише“, той се освобождава от отговорността си и от своята индивидуалност. Да вярваш в бога е да се дадеш на един господар и „*бог, бидейки всичко, реалният свят и човекът са нищо... Бог, бидейки господар, човекът е роб*“ (Бакунин).

За държавите моралният ред на църквите е средството, с което държат народите в подчинение. Те обслужваха постоянно буржоазията, благославяха армиите и отлъчваха бунтовниците, използвайки народните стремежи към „един по-добър свят“! Прудон пише по повод отношението между властта и църквата: „*Икономическата идея на капитала, политическата на властта и теологическата идея на църквата са три идентични и реципрочно конвертируеми идеи: да атакуваш едната, означава да атакуваш другите... Това, което капиталът извършва над труда и държавата над свободата, църквата на свой ред го прави срещу интелигентността. Тази троица на абсолютизма е фатална както за практиката, така и във философията. За ефикасното потисничество над народа е необходимо да се постави тялото, волята и разумът му във веригите ъи.*“

Все пак, макар и радикално враждебни спрямо религиозната вяра, нашата борба не може да завърши със забрана на църковния култ и неговите ритуали. Такава мярка би била едновременно неефекасна и противна на анархистическите ни принципи. Щом възрастният и отговорен индивид иска да вярва, да се моли или да ходи на поклонение, нека го прави свободно. За нас социалната дискриминация против личността в зависимост от нейните религиозни убеждения е немислима.

Въпросът с преподаването на вероучение в училищата поставя един по-трънлив проблем, защото той има отношение към поставяне ръката на поповете върху образованието на непълнолетни, които са податливи на вербуване (от църквата, държавата, партиите или сектите). Как да се борим срещу такъв авторитаризъм, който не заслужава никакво извинение? Ако забраната на религиозното образование води фатално до обратни резултати на преследваните (защото превръща поповете и техните училища в жертви и мъченици на вярата), ние бихме могли:

- Да им откажем всякаква икономическа помощ.
- Да покажем, че зад „великодушните“ им речи винаги се е криела враждебността към свободата на личността, на развитието на нейната автономност и критичност.
- Да им противопоставим една образователна система, която предлага най-добрите условия за обучение, защото самото преобразуване на обществото в последна сметка трябва да лиши църквата от влиянието ѝ.

*

*   *

ЕДИН ПРОЕКТ НА АНАРХИСТИЧЕСКОТО ОБЩЕСТВО

Когато се опитваме да дефинираме структурите на новата организация на обществото, има две подводни скали, които трябва да избегнем на всяка цена: **ДА БЪДЕМ ТВЪРДЕ ОБЩИ ИЛИ МНОГО ПРЕЦИЗНИ!**

Да бъдем **твърде общи**, това означава да се затворим зад вратите на бъдещето, отдалечавайки от нас онези, които изискват (което е напълно разбираемо) уточнения и детайли, преди да се ангажират. То е също да се обречем на неподвижност и стагнация, да се превърнем в една незначителна секта, чиято единствена активност се ограничава с бръщолевенето, отрицанието и стерилната агитация.

Да бъдем **много прецизни**, означава да ангажираме бъдещето, което непрекъснато се променя. Това е рискът да затворим живота на обществото в една отнапред детерминирана схема, което би дегенерирало бързо в един тесногърд и убийствен догматизъм.

Между тези две „скали“ ние ще се опитаме да намерим точната мярка, очертавайки големите линии на това, което би могло да бъде анархистическото общество, без да претендираме, че сме отговорили на всички въпроси.

Анархистическият федерализъм. Някои общи съображения

Анархистическият федерализъм против държавата

Когато говорим за федерализма, повечето от хората незабавно го свързват със страни като САЩ или Швейцария... На пръв поглед той е само една разновидност на държавното устройство и не изглежда ни най-малко революционен... Но федерализмът означава СЪЮЗ. Вземайки думата буквално, нейното приложение върху ансамбъла на обществения и икономическия живот означава една радикална критика на капитализма и държавата. Икономически един истински съюз може да съществува само между **равни** хора.

Социално анархистическият федерализъм осъжда всякаква милитаристична мощ и всяка полицейска институция; той е враг на централизма, който води до поробването. Който казва централизирана власт, казва поставяне под попечителство, под наблюдение, под заповеди и в крайна сметка налагане на диктатура. Нека отбележим, че политиката на децентрализация и регионализация не прави държавата по-приемлива: Ако тя делегира власт и отговорности на общински и териториални инстанции, от това държавата не става по-справедлива от преди. В случая се променят само методите на потисничество.

Да се съюзим, от анархистическа гледна точка означава да създадем **федерации** на всички нива, генерализирайки принципа на свободното асоцииране. Става дума за координиране на самоуправляващи се системи – от малките колективи до най-широките прегрупиране, а не сгрупване на институции, организирани по властнически начин.

Анархистическият федерализъм. Понятието за отговорност и договор

АНАРХИСТИЧЕСКИЯТ ФЕДЕРАЛИЗЪМ иска да свърже членовете на обществото чрез една социална връзка, чийто основен елемент е присъединяването към общи проекти и работи. Той е една нова концепция на ОБЩЕСТВЕНИЯ ДОГОВОР върху основите на СВОБОДАТА и ДОБРОВОЛНОСТТА, а не на принудата. Но анархистическото общество осъжда ли всички форми на задължения? Не, защото, както пояснихме в параграфа за свободата, сключването на един договор означава поемане на ангажменти и спазването им. Без да навлизаме в социологическите теории, за да избегнем изпадането в оптимизма на Волтеровия Панглос, е важно да държим сметка за реалностите. Човекът не е по-разположен към взаимопомощта, отколкото към господството (в тоя смисъл не можем да говорим, че той е един или друг „по природа“), и ни изглежда безспорно, че хората трансформират социалните структури чрез своите действия, които на свой ред въздействат върху тях, създавайки контекста, обуславяйки навиците, детерминирайки възможностите за действие. Това наричаме още взаимодействие. Следователно не можем да възприемаме човека като всемогъщ актьор в живота. Изхождайки от тази идея, ние сме убедени, че едно анархистическо общество, като кое и да е друго, не може да функционира само по добрата воля на своите членове. Начините на организация са тези, които сами трябва да извикат в живота индивидуалното или колективното анархистическо поведение.

Федеративният договор следователно съдържа един инициативен аспект и друг задължителен/принудителен, но и двата са приети свободно и доброволно от сключилите го. Тоест не става дума за принудата на „шефа“. Правилата в договора са установени от равни страни и са валидни за всички, които са ги приели. За да прецизираме мисълта си ще вземем примера с труда. Именно чрез новата организация може да се предизвика мотивирането и интересът към него, да спазваме часовете, да довеждаме общия проект до завършека му и т.н. От момента, в който сме в състояние да си възвърнем своята професионална активност без да бъдем пионки,

трансмисии и изпълнители на чужда воля и заповеди и сме се превърнали в актьори на една система, която произвежда за всички, такива, които не биха се интересували от нищо ще са голяма рядкост. Когато работим за себе си, а не за обогатяването на господарите, ще си дадем бързо сметка, че „естествената и антисоциална лениост“ е само мит, измислен от капиталистите, за да оправдаят позициите си. В речите на привържениците на властта, командването и подчинението са тези, които заставят голямата маса от тружениците да работят. Паричната мотивация изглежда като спомагателен фактор с който трябва да се увеличи рентабилността на наемния работник.

Понеже задължителността на федеративния договор не може да бъде мотор на мотивацията, нито да я замести, когато някой между нас не е мотивиран от работата си, ние не можем да се задоволим само с напомняне на ангажиментите му, а трябва да се притечем незабавно и да намерим решения за реорганизиране на дейността му.

Една организация на обществото без пари и стоки

Въпросът за социалните връзки, отговорността и задълженията ни връща отново към парите. Идеята, според която парите са феномен, без който не може да се мине, е силно вкоренена в духовете и това прави трудно оспорването ѝ. Аргументите в нейна полза се обединяват около три главни оси:

- За да се управлява обществото, ни казват, трябва да се остойностят продуктите и икономическите деятельности, трябва да се изготвят бюджети, да се оценяват инвестициите, да се изчисляват стойностите на нещата за размяна...
- Парите са считани дори като инструмент на социалната справедливост: ако ги няма, как ще видим, че даден индивид е взел повече от своята част от колективното богатство?
- И като връх на нахалството, парите придобиват образа на свободата: Ако художникът не може да продаде плодовете на своя труд, как ще може да живее, защото неговите платна не ще имат цена? Как писателят ще продаде романите си? И музикантът – как ще получи възнаграждението от слушателите за концертите си? Накъсо, възможността да се печелят пари изглежда като гаранция за независимостта ни...

Вече видяхме какви са реалните функции на парите и знаем колко струва свободата там, където господстват парите – малко или нищо. За да отговорим конкретно на подобни въпроси, трябва да предложим, както се опитваме да го направим тук, един начин на цялостно функциониране на обществото, който включва в своето многообразие липсата на пари. Ние твърдим (и наблягаме на този въпрос, понеже ни го поставят често), че културната дейност, вместо да бъде осакатена от премахването на парите, ще се удесетори. Това, което е необходимо на творците, са материалните възможности да се изразяват; Истинското творчество, което въодушевява страстта, се подиграва с печалбарските перспективи! Всеки от нас, благодарение на масивното съкращаване на работното време, ще има по-големи възможности за културното си развитие, за живопис, за писане, театър, музика и т.н.; освободено от логиката на покупко-продажбите и печалбата, както и от натрапването на „звездите“ (талантивият или приеман като такъв елит), изкуството – тази фундаментална социална дейност – ще стане само по-популярно и по-автентично.

Ние ще потвърдим също в следващите редове възможността да се организира трудът, да се координират отношенията между федерациите, да се установят проекти и цели на производството, да се направи връзка между труда и консумацията, без посредничеството на този търговски инструмент – парите.

Федералната анархистическа организация на обществото

Преди всичко трябва да се запитаме кои социални функции се нуждаят от организиране и с риск да схематизираме ще опишем някои големи категории:

- Определяне на големите цели на производството в зависимост от установените нужди на населението.
- Вътрешното функциониране на производствените единици: фабрики, селски стопанства, услуги за предприятия, колективите и частните лица.
- Координирането на тези единици в обширни мрежи, защото не могат да съществуват независимо едни от други: трябва да разполагат със средства за производство, суровини, продукти, сгради и инфраструктури (пътища, жп- и авио линии...), обуславящи доброто им функциониране.
- Разпределение на произведеното за консумация, на жилищата...
- Медицинските служби, обществен транспорт, сигурността на гражданите...
- Накрая – регулирането на конфликти от всякакво естество, било между две лица, между индивида и групата, между две федерации (съюза), между общините или регионите...

Ще посочим начина, по който се изграждат федерациите, които изпълняват тези организационни функции, техните отношения; след което ще обясним как би изглеждало едно генерализирано самоуправление на производството и организацията за разпределение. Ще завършим с въпросите на образованието, на информацията и разрешаването на конфликтите.

Двете измерения на анархистическия федерализъм

Ако наблюдаваме обществения живот, ще констатираме, че, от една страна, ние всички живеем в определени **места**: град, регион; от друга – ние упражняваме **специфични дейности**: определена професия, обучение или образование, изкуство и в по-широк план – своите развлечения.

Федерализмът трябва да интегрира тези две измерения: в географски план е необходимо да създадем федерации на комуните, регионите, след което интеркомунални и интеррегионални съюзи и успоредно с тях ще съществуват федерации на тружениците по професионален бранш, по занаят, тип на производство или услуги. За да сме още по-конкретни – ще има федерации на работещите в строителството, в металургията, електротехническата и механическа индустрия, в електрониката и информатиката, в земеделието и хранителната индустрия, транспорта, услугите (чистота, техническа сигурност на инсталациите, инженерство, съвети...).

Ние трябва да се съобразяваме също с множеството частни асоциации, които ще допълват архитектурата на обществото и ще бъдат същевременно незаменими актьори в социалното движение и в съжителството (защото не можем да си представим едно общество, съставено само от добре смазани и свързани „институции“!)

Кооперацията между федерациите

Този „двуизмерен“ федерализъм не трябва да ви кара да мислите, че между федерациите на комуните и тези на трудещите се ще има някаква рязка и непромокаема граница. Напротив, по силата на нещата те ще бъдат тясно преплетени помежду си.

Ако една производствена федерация възнамерява да създаде нова фабрика, тя не може да реши сама месторазположението ѝ. Този избор на терен засяга също Комуната и Региона, дори само за да се гарантира най-доброто приспособяване на пътните и жп инфраструктури. Тези федерации с още по-големи основания ще имат думата, ако въпросната фабрика представлява повишаване на риска от замърсяване и аварии. По същия начин федерациите за професионално обучение ще трябва да са в най-тясна кооперация с федерациите на производителите, както и с тези на комуните, за да решат какви стажове трябва да се организират. Федерациите на строителите ще се консултират с Комуните, които познават по-добре от кой и да е друг организъм статистиките, заявките за жилища. Общественият транспорт или здравните служби ще планират винаги своето инсталиране и развитие съобразно информацията, която са им предоставяни от различните федерации, засегнати от реализацията на тези проекти (в зависимост от обществените нужди и наличните технически капацитети).

Що се отнася до организацията за разпределение на благата, тя ще се поеме от федерациите на консуматорите, създадени от населението на комуните, от жителите на кварталите, селата и т.н. Производствените федерации ще доставят продуктите на комуналните организми, които ще управляват една мрежа от складове и депа. Ако техните работници са се заели да осигурят доброто всекидневно функциониране на тези структури, от своя страна, те ще трябва да бъдат контролирани директно от всички, които ще се запишат за тази цел. Тези два вида федерации – на производители и потребители, ще бъдат в постоянни отношения, за да гарантират съответствието между нуждите и производствените възможности (или между търсенето и предлагането).

Ролята на комуните и регионите в едно анархистическо общество

Заслужава да се спрем за момент върху Комуналния федерализъм, за да го актуализираме или релативизираме.

Ще бъде абсурдно в началото на XXI век и за едно индустриално общество (*може би е рано, но ни изглежда необходимо да сторим това и за постиндустриалното – б.пр.*) нашият проект за социалната организация да се основава изключително върху географията.

С нарастване на възможностите за комуникация и транспорт производството и разпределението се организират в мрежи от световен мащаб; хората не ограничават вече своето социализиране в един квартал или град. И толкова по-добре: ако някои оплакват края на живота в кварталите, едва ли ще съжаляваме за края му под стъкления похлупак, който беше техен неизбежен спътник. Казвайки това, комуната в анархистическото общество ще продължи да бъде необходима за всички социални дейности по непосредствена близост. В постоянно сътрудничество с други комун и федерации на труженици жителите ще могат да вземат решения за урбанизационните планове. Тук ще се координира управлението на федерациите на консуматорите, на образователните заведения, на средствата за информация и колективните служби като тези за санитарна екипировка, чистота, гражданска сигурност (срещу рисковете от пожари, аварии...). В комуните биха могли да се създадат организми, натоварени с преразпределението и поддръжката на жилищата под форма на коми-

тети за управление на имотите в кварталите. Ще бъде също необходимо да се координират отношенията между комуните, при това в световен мащаб, за да се избегне природно по-богатите региони да си позволяват привилегии и по-несправедливо уреждане в сравнение с други региони на света, на свързаните с избора на продукция проблеми.

В обществен план комуните и техните федерации са предназначени да бъдат място за разисквания на местните форуми, открити за всички без разлика (дебати върху изникналите проблеми, изразяване на критика и предложения, изработване на проекти...).

Генерализираното самоуправление в производството

Анархистическият федерализъм не може да съществува без самоуправлението, което означава конкретно и ежедневно участие на индивидите и колективите от индивиди в решаването на проблеми, възникнали в техния социален, икономически, културен и интернационален живот.

Самоуправление и мандатиране

В такава система, където не съществува пазарна икономика, нито държавно планиране, съобразено с нуждите на бюрокрацията, населението е, което решава и утвърждава големите ориентации по време на асамблеите (общите събрания или конгресите) на Федерациите, на Комуните, Регионите и т.н. Тъй като е невъзможно всеки да се занимава с всичко, някои индивиди са снабдени с **императивни мандати** от общото събрание, за да координират дефинираните направления или провеждането на взетите от него решения. Други екипи са натоварени с проучване и изработване на проекти; за поддържане на отношенията между федерациите или за да организират циркулирането на информацията. Ако делегираните или натоварени с определени задачи предприемат инициативи, те правят това в точно определените рамки на своите мандати. Те нямат власт да вземат други решения и не разполагат с никакви средства за принуждение, за да налагат решенията, и могат да бъдат отзовани във всеки момент, ако не респектират и не се съобразяват със задълженията си.

Самоуправление и собственост

Производствените единици и мрежи не принадлежат на никаква частна група. Общността на човешкия колектив ги притежава. Федерациите, съставени от равноправни помежду си индивиди, осигуряват управлението на тези единици и мрежи. Те решават строежа на фабрики, снабдяването с определени продукти и услуги; те координират транспортирането и ползването на суровини и машини. Но те не са „собственици“ на средствата за производство и не могат да ги продават или да ги включват в транзакции единствено в полза на своите членове. Федерациите не са корпорации, нито икономически картели. Всяка федерация се интегрира в едно цяло, чиято първа цел е удовлетворяването на нуждите на всички. Те са само инструменти на колективната социална дейност.

Самоуправлението и статутът на работника

Самоуправлението определя радикално нов статут на работниците. Ние не ще бъдем повече заплащани наемници на едно или друго капиталистическо предприятие, работещи по заповедите на собственика и неговите ръководни кадри или на други по-малки началства. Ние ще бъдем съюзени труженици, просто членове на федерациите.

Ние ще вземаме участие в живота на нашата федерация, ще присъстваме на различни събрания, за да решаваме как да организираме работата си, за да уреждаме конфликтите (които се появяват неизбежно в коя и да е група), за да направим баланс на дейността си или да формулираме предложенията си. Договорът, който сключваме с нашата федерация (засягащ работното време, заемането на даден пост и т.н.), ще бъде договор, съставен между равни (наравно с всички), а не диктуван от „предприемача“ под заплахата от уволнение и безработица!

Тук трябва да уточним, че не ще решаваме едностранно професионалната си ориентация. Както казахме, нашата свобода е социална, поради което не можем да правим само това, което ни доставя удоволствие, без да ни е грижа за колективните проблеми. Ако например в една или друга професия, поради някакви причини, федерациите са със свръхефективи, ще трябва да се вземат мерки, особено ако в други браншове има недостиг на нови членове! В краен случай ще бъде взето решение след съгласуване между федерациите да се блокира за определено време насочването към някои професионални сфери. Защото не би послужило за нищо 300 000 души да работят в информатиката, ако 200 000 са достатъчни, за да се реализират целите на производството и услугите.

Самоуправление и заетост

Ако говорим за заетост, то не е в смисъла на организиране на използването на наемния труд, а като гарантиране всекиму възможността да упражнява един или друг „занаят“.

Никаква икономическа принуда няма да налага на федерациите една сляпа печалбарска логика. Те ще имат пълната свобода на действие, за да съгласуват постоянно организацията на труда с вариациите на активното население и с тези на производителността (ефикасността, която се определя от технологическия прогрес на труда).

Трудещите се ще бъдат единствени съдии на продължителността на работното си време, а организмите за професионална подготовка ще предприемат адекватни инициативи, за да се направят необходимите „реструктурирания“ (докато днес за изпращане на един „сериозен“ стаж трябва да се водят истински Пунически войни!)

Самоуправлението и ротацията на задачите

Неделимостта на труда е условие **sine qua non** за социално и икономическо равенство. Ние чуваме често следното възразение: *Кой би пожелал доброволно да работи в строителството, да разтоварва камиони, в чистотата или във вредни за здравето професии, ако може да*

избере работното място на лекар, архитект, десинатор или технически съветник? Вие не ще намерите никой и системата ви ще блокира... Този аргумент крие в себе си два въпроса: дадена работа ще бъде отказана, защото е твърде тежка или защото не е достатъчно (или съвсем не е) ценена?

На първия въпрос ще отговорим, че не можем да толерираме определени индивиди да бъдат приковани през целия си живот към най-тежкия труд или повтарящи се операции, докато други си резервират най-приятната, разнообразна или неуморителна работа. Иначе не си струва да говорим за равенство. Колкото до втория въпрос, той е отражение на отчуждението, характерно за нашето време. Всъщност капиталистическата система и йерархизирането на „заслугите“ приписват на определени задачи по-низш характер, докато други са социално свръхоценени. Ние считаме, че никой труд не е по-маловажен от друг, защото помитането на улиците е също толкова необходимо, колкото е трудът на инженера. Още по-малко би издържало възражението в една бъдеща система, в която всички работи са ценени наравно и където няма да съществува днешната надпревара за престиж и „издигане“ във „висшето общество“, което трябва да изчезне заедно с премахването на държавата и капитала.

Най-после, можем да запитаем: няма ли да ни изправи ротацията на задачите пред проблеми, които са непреодолими? Ако я възприемаме като извършване на всяка работа от всеки индивид поне веднъж в живота му, ротацията очевидно е една нереализуема утопия. Но в това отношение съществуват многобройни възможности: от една страна, извършването на определена задача от даден индивид може да се проточи месеци и години, особено ако тя изисква дълго обучение и голям опит, от друга страна, ротацията не е самоцел. Ние няма да станем счетоводители, които пресмятат извършената от всеки работа в трудовни или месеци! Вземайки под внимание ограниченията и особените императиви, свързани с различни професии, основното ще бъде всеки да поеме своята част от тежките и неприятни работи (съобразно физическите си възможности). Не би било фатално за икономическия живот, ако инженерът или учителят напускат периодично своята умствена работа, за да участват в строителството или в службата по чистотата. Нищо не би попречило, ако хората разделят месеца или годината между две професии, от които едната е по-приятна, а другата по-монотонна. В крайна сметка това е морален въпрос.

(Както и „нищо не би попречило“, ако един голям учен или велик художник, чийто труд е от изключителна важност за обществото, бъде освободен от подобно морално задължение, освен ако самият той е на друго мнение...

Тук, струва ми се, авторите на проекта са залетели в проблеми и детайли, които в XXI век ще стават все по-маловажни, за да не кажа несъществуващи. Защото научнотехническата революция (Р.Р.) ще съкращава все по-вече тежките трудови задачи, предоставяйки ги на роботи и автомати. Нещо повече, тази революция ще съкрати и самата нужда от участието на всички в трудовите процеси, създавайки по този начин обективни възможности за съществуването на СВОБОДЕН, и което е още по-важно – ДОБРОВОЛЕН ТРУД. Така чрез познанието, заради което бог бе изгонил човека, проклинайки го да си вади хляба с пот на челото, човечеството отново ще си възвърне „рая“, където всеки ще разполага с цялото си време, за да решава по свой избор задачи, които биха му доставили истинско интелектуално и физическо удоволствие! – Б.пр.)

Организацията на разпределението

Отношението между труда и консумацията

Ние мислим, че библейската максима: „За да се консумира, трябва да се работи!“, е нещо, което се разбира от самосебе си. Ако в днешното общество всички начини на отказ от работа (доброволна безработица, отсъстване и т.н.) са напълно легитимни като манифестация на съпротивата срещу експлоатацията, ние потвърждаваме още веднъж, че не сме против труда, а против начина, по който той е организиран от капиталистите (като наемничество).

В параграфа за отговорността и мотивацията ще говорим за това, че в едно общество, в което всеки ще има свободата да работи колкото за себе си, толкова и за другите, би било учудващо, ако „леността“ вземе размери, които ще ни заставят да вземем мерки, за да се протежираме. И въпреки това трябва да предвидим и подобни случаи.

Да си представим, че в нашата комуна един между нас отказва системно да работи или че се е записал в работен колектив и редовно отсъства от поста си, или прекарва трудовия си ден без изобщо да се интересува от добрата атмосфера. След като сме направили всичко с цел да разберем причината, за да му предложим друго решение, и нашите опити са завършили с фиаско, той ще трябва да поеме отговорността за „злата си воля“. Ще му кажем да си търси друг трудов колектив или друга комуна, където биха го приели.

Също, ако групи от индивиди не желаят да работят в рамките на федерациите в анархистическото общество, например защото отхвърлят индустриализацията, както го правят днес някои еколози, те ще са свободни да живеят както им е приятно. Ако искат да се групират, за да живеят в автономна общност, защо не? Ако искат да живеят в материалната мизерия на една автархия, лишавайки се от плодовете на технологическия прогрес, това е тяхна работа. И засяга само тях.

Регулиране на консумацията

Този въпрос ни е поставян десетки пъти: При отсъствие на пари и ако индивидите не са задължени да управляват бюджетите си, как ще избегнете „атакуването“ на най-редките, най-красиви или най-нови продукти? Ако в едно депо се оставят на самообслужване лазерни дискове, не е ли възможно първите да не оставят нищо за другите?!

Федерациите на консуматорите могат лесно да намерят методи, за да осигурят за своите членове достъпа до продуктите. Системите за заемане и поръчки не съществуват ли вече в нашето общество? Нищо не би ни попречило да ги направим всеобщи. Всички новости (в информатиката и компютрите, аудио- и визуални техники и т.н.) биха могли на първо време да бъдат заемани (както книгите в една библиотека), за да могат да обслужват последователно повече индивиди в очакване на серийното производство на тези нови продукти. Всички частни поръчки за повече или по-малко специални предмети могат да станат обект на резервации. Що се отнася до прехраната, едва ли ще бъде толкова трудно да се предвиди едно умерено и наблюдавано разпределение на по-редките хранителни продукти, федерациите на консуматорите/потребителите биха натоварили работниците в депата/складовете/магазините да се противопоставят на злоупотребите: ако даден индивид се снабдява всеки път с най-хубавите продукти, ролята на постоянно заетите в дистрибуцията ще бъде да му откажат, като се обяснят с него или поставят въпроса пред общото събрание на съответния организъм, ако ситуацията стане конфликтна. Постепенно, с усъвършенстване на планирането на заявените нужди и нарастване на

производствения капацитет, ще се изработват друго поведение и навици и подобни крайности ще стават все по-редки.

Жилищният въпрос поставя, без съмнение, по-комплицирани и комплексни проблеми. Два от тях трябва да бъдат разгледани: този за собствеността и другия – за разпределението на жилищата. Противници на частната собственост върху средствата за производство, ние не сме против собствеността на вещи за лична употреба. Това ще рече, че един индивид е считан за собственик на жилището в случая, когато той го ползва лично. В този смисъл то е неотчуждаемо. Докато живее в него, никой и никакъв организъм, под какъвто и да е претекст и мотив, не може да му го отнеме без неговото съгласие. Разбира се, принципът за натрупване на жилищна собственост по наследство ще бъде премахнат. Но ще съществува винаги възможността за всеки да остави, докато е жив, жилището си на избрани от него лица, при условие, че те ще освободят досегашното си жилище и ще се пренесат в новото.

Между другото, за конструктивната работа на революцията ще се съди по капацитета да се предостави на всеки индивид или семейство жилище, разполагащо с всякакъв технически възможен комфорт. В градските зони трябва да се създадат и проведат радикално нови планове за реконструкцията им. Скъпите резиденции и квартали, от една страна, и предградията с панелките, от друга, представляващи крещяща манифестация на социалната несправедливост, трябва да изчезнат физически, за да се построят на тяхно място индивидуални или колективни жилищни постройки, с постоянния стремеж към изравняване на условията на живот за всички. Което, разбира се, няма да изключи реализацията на разнообразни и оригинални урбанистични планове, които са били разисквани от общите събрания на комуните.

Но, ще ни запитат, как комуните ще управляват преразпределението на индивидуалните резиденции и на апартаментите в кооперациите и блоковете? Още веднъж повтаряме, трябва да разглеждаме въпросите в техния естествен ред: Нуждите са тези, които определят производството. Да предположим, че всички изразяват желание да имат свое индивидуално жилище. В такъв случай идеята за колективни жилища чисто и просто трябва да бъде изоставена! През времето, в което ще се извършат тези трансформации, комуните ще преразпределят временно, чрез договаряне, разполагаемите жилища. Що се отнася до най-люксовите резиденции, комуните биха могли да решат да ги социализират и превърнат в санаториуми, детски градини, старчески домове и т.н. Всякакви решения в хода на революцията са възможни. *(Включително и **самонастаняването** на жителите на днешните най-мизерни боксове, коптори и бърлоги от покрайнините на града или на обитателите на... „Факултетото“, в строените вчера и днес, в „хубавите квартали“ и „вилните зони“ луксозни крепости и, както ги нарича народът... „гимназии“ за номенклатурчиците, наследниците им, за бившите чекисти и настоящи „бизнесмени“, за гангстерите и новобогаташите или многобройните подставени лица и мутри на мутиралата в мафия стара-нова класа на господарите. Можем да осътим на революционното въображение картините на преселението на плебеите в новите жилища и „изпразването“ им „по бързата процедура“ от сегашните обитатели, които вярват, че така е било и така ще бъде... „до края на света“... – Б.пр.)*

Анархистическото образование

Като говорим за образованието след производството и разпределението, ние не желаем да оставим впечатлението, че му отдаваме по-малко значение. То е предизвиквало непрекъснато силния интерес на анархистите, които са съзнавали, че човешката личност, нейната психология и етично чувство започват да се моделират от първи-

те години на нейния живот. Тук ще дефинираме в най-едри линии принципите на анархистическото образование.

Вписано в равенството на едно безкласово общество, то трябва да бъде организирано така, че да даде всекиму еднакви възможности за достъп до всички области на познанието. В рамките на нашето отхвърляне на разделението **физически/умствен** труд ние трябва да бъдем подтикнати отрано и подготвени за всякакви форми на социална и икономическа дейност – от най-елементарните до най-сложните.

Анархистическото образование отхвърля индоктринирането. Ние не ще научим децата и юношите да мислят свободно, ако произнасяме „анархистически“ речи пред „учениците“, тоест, като използваме методи, противни на нашите цели. Образователната система в едно анархистическо общество трябва да създаде интелектуалните основи на тяхната автономност, развивайки максимално критичното им чувство.

От горното следва, че анархистическото образование ще бъде **обществено и светско**, гарантиращо пълна свобода за всякакви инициативи във всички посоки. Ако образованието не може да бъде оставено в ръцете на поповете или сектите, училището трябва да бъде място, където се учат и където се дебатира всички въпроси, където се научаваме да мислим и да се аргументираме, да построяваме свои лични идеи и концепции. Ако не ще бъде позволено на учителите да преподават вероучение, фашизъм или марксизъм, учебните програми ще бъдат построени така, че да позволяват критичния анализ на теологическите проповеди и идеологическите речи, за да се разбират техните привърженици и целта, към която водят. Един открит дебат за обществото включва поставянето на всички философски, научни и политически проблеми. Достъпът до познанието не трябва да бъде ограничаван възрастово: всеки, независимо от годините си, трябва да може да избира времето за учене, продължителността на чиито периоди е фиксирано от Федерациите за образованието (в зависимост от техните възможности и средства).

Организацията на образователната система трябва да асоциира преподавателите, младите и до известна степен родителите. Разбира се, ние не можем да предскажем какви ще бъдат отношенията деца–родители в едно анархистическо общество. Еманципацията на младите от родителското опекунство трябва да ги доведе до възможно най-ранното поемане на отговорността, произтичаща от тяхната независимост. Според нас социализирането на индивидите не минава задължително през семейството, дори когато то е освободено от предразсъдъците за авторитета. Ако всяко дете има нужда от ориентири и референции, утвърждаването на едно анархистическо общество ни задължава за едно пълно преосмисляне на „родителския авторитет“. *(Заедно с това новите средства и възможности, които дойдоха с Р.Р. – интернет, аудиовизия и т.н. – ни задължават да премислим, актуализираме и ако е необходимо, да ревизираме нашите концепции за образованието и информирането. – Б.пр.)*

Информацията

В едно самоуправляващо се общество информацията ще има капитално значение. Да бъдат хората информирани, е първото условие, за да направят с познание и свободни от манипулации своя избор при вземане на решения по въпросите на обществото. Днес медиите ни обсипват с новини (и то какви!), но сведенията за управлението на предприятията, „специалните клаузи“ в договорите между държавите, както и ред други информации от изключително значение за ориентирането ни в света, в който живеем, са недостъпни (укрити с помощта на законите за „класифицирана“ информация, държавна, банкова, търговска, следствена и т.н. тайни или за „протежиране на личните данни“). Политическите, финансовите и статистическите дан-

ни, таблици, схеми и диаграми поради своята сложност са неизползваеми от мнозинството на „простосмъртните“!

Днешната система на господство и експлоатация има всички интерес да увеличи броя на своите „тайни“ и сложността на представяне на информацията, за да оправдае съществуването на така наречените елити, които са „посветени“ във (или си дават вид, че знаят) това, което се крие зад многобройните стратегии, планове, графики и икономически уравнения.

Нужно е да различаваме два вида информации: от професионален характер и такива, отнасящи се до политическите, културните и пр. новини.

Федерациите ще информират своите членове и населението за баланса на дейността си. Ще ги запознаят със своите проблеми, с различните технологически новости, с новопланираните дейности (с необходимите технически средства и човешки ресурси) или за отношенията между тях. Те ще представят на потребителите произведените продукти, качествата им и т.н. (което ще замени търговската реклама, която повече дезинформира публиката, отколкото я информира).

Медиите, телевизията, радиото и пресата ще бъдат на комуните и регионите, на групи по афинитет и на всевъзможни обединения. Както всичко останало, и те ще бъдат безплатни (при отсъствието на парите). Но, ще ни запитат, ако я няма „санкцията“ на пазара, как ще определят тиражите? Още веднъж отговаряме: Чрез изразените нужди/поръчки на потребителите и статистиките за различните заглавия, разпространявани в депата/будките, които ще доставят необходимите данни на издателите. Последните ще имат за задача да отпечатаат от всяко заглавие толкова бройки, колкото са поръчани от комуните. Ако издателите не могат да публикуват всички тиражи, те ще се ангажират да доставят необходимите материали на местните асоциации за този своего рода „самиздат“. Единственото ограничение за издаването ще бъде от физическо естество: количеството хартия и производителността на печатарските машини. По този начин и малките асоциации ще могат да имат своите издания, без да са спъвани от така наречения праг на самофинансиране. В телевизията целта ще бъде също да се гарантира една по-разнообразна продукция. Това не изключва съществуването на големите телевизии, организирани като останалите социални структури върху базата на самоуправлението с част от емисиите, изработени от професионалисти, ако искаме продукциите да имат определено качество. В действителност професиите на водещите или журналистите не се импровизират. Както и в пресата, федерациите на аудиовизуалните професии ще предоставят адекватни средства и материали на разположение на разнокалибрени асоциирани групи.

Регулиране на конфликтите

Анархистическото общество няма да бъде „идеално“ и безконфликтно. Конфликтите в него могат да бъдат с различен размах/обхват и нееднаква тежест. Тези в един работен колектив или в една федерация не създават особени проблеми: работниците и членуващите в тях трябва да установят правила на функционирането им. Договорът в случай на неспазване на клаузите може да бъде прекъснат. Тогава всеки индивид и група са свободни да се присъединят към други работни колективи, ако възникналите проблеми на несъвместимост на характерите се окажат непреодолими. Разликите между две федерации (било по отношение на труда, на доставките или на разпределението на земите...) могат да бъдат регулирани чрез преговори. При нужда те могат да се обърнат към една интеркомунална комисия за помирение.

Пряката демокрация може да се практикува и чрез гласуване, когато залогът, свързан с избора на начин на управление, не предизвиква реална опозиция или когато единодушието/консенсусът не е необходим за социалното единство. Не е нужно да се спори с месеци, за да се реши дали една улица да стане пешеходна, дали един квартал да се обнови, или да се реоргани-

зират работните места в една производствена единица. По същия начин отсъствието на единодушие между регионалните федерации не трябва да блокира с години конструкцията на един път... След предоставяне на необходимата информация и дебати тези въпроси могат да бъдат решени било чрез референдум, било с гласовете на федералните мандатъори. Процедурите на гласуване могат да варират в зависимост от относителната важност на проблемите. За по-маловажните решения е достатъчно обикновено мнозинство. В други случаи (например смяната на месторазположението на една фабрика, което може да предизвика реорганизация на професионалната дейност на работещите в нея) би могло да се приложи мнозинство от 3/4 или 2/3. Различните начини трябва да бъдат дефинирани от федерациите.

Могат да се представят и по-сериозни конфликти от социално естество. Например въпросът за производството и движението на автомобилите. Очевидно развитието на колективния транспорт ще бъде от интерес за всички. Той е по-икономичен откъм разход на енергия и по-рационален. Въпреки това, не е трудно да си представим несъгласията по този въпрос. Някои ще се противопоставят решително на автомобила в името на един ретрограден антипродуктивизъм, докато други ще бъдат привърженици на съхранение на голямото производство на автомобили и на удобните пътни инфраструктури и автостради. Как да се регулира спорът, когато блокирането може да доведе до конфронтации? И като виждаме непреклонността на някои от днешните еколози, не можем да се съмняваме, че въпросът за автострадите, който не би трябвало да се „драматизира“, може да стане повод за твърде сериозен конфликт. В такъв случай няма лекарство-чудо: дали мнозинството ще наложи своя вот, или малцинството – своето вето, една част от населението ще бъде засегната. Единственото решение е максимално търсене на консенсус. Това предполага пълна информираност на двете страни върху предмета на спора, дебати и предразположеност на федерациите към „дипломация“ и разбирателство. Може да се очаква, че, отделяйки нужното време, едно компромисно решение ще бъде намерено. Но нека не забравяме, че никой начин на вземане на решение не може да примири два непримирими избора и да направи ненужно опозиционното противостояние. Важното е противопоставянето да се изразява с аргументи, а не чрез физическо насилие.

Ще вземем още по-сериозен пример: религиозни общности биха могли да поискат да сложат ръка върху образованието на своите деца. Реакционери биха могли да се борят за реставрацията на държавата и пазарната икономика. Срещу тях ние не би трябвало да употребим нито цензура, нито репресии. Тъй като анархистическата система ще бъде съдена по резултатите си, тя ще трябва да функционира достатъчно добре, за да се отрежат тези движения от техните социални бази. *(Но ако това не помогне или не стане незабавно и контрареволуционната ситуация подтикне реставраторите към въоръжени действия или на помощ им се притекат отвън, не трябва ли да им се противопоставим без колебание, с оръжие? Позволяват ли идеите ни да действаме „по бързата процедура“? Това зависи от обстоятелствата – ако старите навици, разбирания и интереси /и особено СИЛНИ/ се хванат за оръжието /или имат болшинство/, ще отстъпим ли или ще се бием така, както сме го правили в тайната или явна война на класите преди революцията? – Б.пр.)*

Макар че начинът на регулиране на конфликтите в анархистическото общество не може да бъде перфектен, най-великолепната от победите ни ще бъде да свършим с военното варварство, с тези правителства и военно-полицейски и политически машинarii, които опълчват тълпите в жалките патриотарски и кървави фарсове. Именно тази възможност ни предлага едно общество, освободено от държавите, където различните региони в света ще се федерират в един планетарен съюз и където разоръжаването ще бъде правилото... *(Ние не можем да се разоръжим, докато социалната революция не е станала и универсална, тоест световна. Дотогава срещу вътрешната контрареволуция ще се борим, както и срещу външната, ако е необходимо и с оръжие! Останалото е капитулация или най-малкото – бягство от отговора. – Б.пр.)*

След конфликтите от колективно естество трябва да разгледаме тези от междуличностен характер: нападения, кражби и други „битови“ престъпления.

За да бъде поставен коректно проблемът, трябва да знаем, че престъпността почти изцяло е резултат на обществото на неравенство и потисничество. Повече от 80 % от затворниците са съдени за кражби, мошеничества, търговия с наркотици. Парите не са причина за кражбите, но ги улесняват във висша степен, защото... „не миришат“. Без тях ние бихме могли да избегнем всяка подбуда за измами, мошеничества, грабежи. Без генерираната от начина на разпределение на доходите, от масовата консумация и мизерията икономическа несправедливост бихме могли да предположим, без да изпадаме в утопии, че актовете на агресия и кражби поради тези финансови мотиви не биха съществували.

Обратно, никое общество, колкото и да е справедливо и егалитарно, не би могло да зачеркне напълно изнасилванията или престъпления, предизвикани от страстите. Ако не можем да се надяваме, че в анархистическото общество *„всичко ще върви добре в най-добрия от световите“*, можем да очакваме драстично намаляване на броя на агресията и другите престъпления от този вид. Отношенията между хората не са независими от социалната организация. Когато равенството и социалната свобода се утвърдят, тези отношения, основаващи се днес върху господството, притежанието и ревността, ще променят по необходимост природата си. Промените в чувствените отношения ще засегнат най-напред старата институция на семейството: някои биха поискали в тези „кризисни“ години да ни я представят като основна клетка, в която индивидът се изгражда! Всъщност е обратното: семейството редуцира броя на ориентирите на индивида, свива неговото поле на социализиране и, накрая, от най-ранна възраст му натрапва понятия като подчинение, изключителност, собственост или вяност в брака. Това възпитание се превръща покъсно в чувство на ревност и болезнена страст да притежаваш другия и... вещите му. Провокирайки една културна революция, С.Р. ще промени из основи личните отношения и начина на уреждането им.

Въпреки всичко, как би трябвало да процедира едно анархистическо общество срещу индивиди, макар и малко на брой, които винаги биха представлявали опасност за другите? Ние не можем да приемем нито „спонтанното правосъдие“ на тълпите с неговите експедитивни методи – линча над обвиняемия, нито съдебната институция, предполагаща освен юридическата бюрокрация и полицията. *(За да бъде наказан един убиец или една банда, не са необходими нито съд, нито полиция! Особено когато народът е въоръжен! – Б.пр.)* Ние мислим, че федеративната социална организация трябва и в този случай да се сдобие със самоуправляващи се структури: Комуните трябва да мандатират не всемогъщи „съдии“, а комисии, натоварени да анкетира по фактите и евентуално да осигурят общественото наблюдение на признатия за виновен индивид. Само ако той е невменяем, комуната може да реши да го постави в здравно заведение, но във всички случаи трябва да избегнем възпроизвеждането на лудниците и затворите на нашето време, да гарантираме колективния контрол и пълната прозрачност на процедурите. Няма да има окончателни присъди и всякакви санкции (броят им, повтаряме го, ще бъде крайно намален) ще вземат форма на анкетиране на причините за тези „отклонения“. Защото анархистическото общество не може да съди без да се самоосъди: Ако някой е бил жесток със своята приятелка или детето си, то е, защото е съществувала някаква несправедливост и защото чувствените отношения между индивидите трябва отново да бъдат дебатирали колективно. *(Ако конфликтите не заплашват свободата и живота на другите, трябва да се търси разбирателство, а болните да се лекуват. В другите случаи – проучване на причините и вземане на мерки като изолация, изгонване от комуната и като крайна мярка – санкции по Мойсеевия закон: „Зъб за зъб, око за око!“ Защото не можем да оставим разпасалите пояса си да безчинстват, всяват страх или отвращение! Дори кроткият Исус е казал: „С каквато мярка мерите, с такава ще*

ви се отмери!“ – Докато всеки прав и здрав, но зъл и безчовечен тип се научи да спазва елементарните правила на всяко общежитие и да уважава живота и достойнството на всяка и на всеки – близки и далечни! – Б.пр.)

*
*   *

РЕВОЛЮЦИОННАТА ПРАКТИКА

Проектът, който изложихме, определя посоката на нашата акция в различните борби, които искаме да импулсираме. Той аргументира нашите отрицания и предлага нашия отговор на осъдената от нас система на господство и експлоатация. Остава ни да обясним какво представлява нашата революционна практика, какви са формите на нашите борби и средствата, които ще употребим, за да постигнем целта си.

Революцията

Понеже интересите на експлоататорите са непримирими с тези на експлоатираните, социалните конфликти са постоянен израз на **класовата борба**, чийто завършек може да бъде само социалната революция. Ние не си я представяме като един **ВЕЛИК ДЕН**. Революцията е дълъг процес. Тя се конструира постепенно с развитието на едно социално движение. От динамиката на борбите се ражда съзнанието, новият опит и дебатите вътре в движението, от които се появяват алтернативните социални проекти.

Когато **съотношението на силите** между експлоататори и експлоатирани се наклони в полза на последните, тогава настъпва разкъсването. Тогава наемните работници обявяват **ВСЕОБЩА СТАЧКА** и започват да експроприират капиталистите, да пускат в действие предприятията и обществените услуги за своя колективна сметка или да създават нови форми и методи на масовата борба.

Всеобщата експроприационна стачка е главният двигател на революционния процес. Щом настъпи това разкъсване, трябва да продължим по пътя на **самоорганизирането, на самоуправлението и на федерализма**. Бойните организации, с които се е сдобило социалното движение в курса на предишните битки и години, ще бъдат инструментите на тази радикална реорганизация на обществото. Синдикатите, териториалните асоциации и анархистическите организации ще създадат първите структури на самоуправление, за да координират във възможно най-кратки срокове услугите, производството на блага и тяхното разпределение.

Никакъв лов на вещици не трябва да бъде практикуван: индивидът, който преди това е бил полицейски началник, поп или капиталист, ако приеме принципите на новото общество, ще бъде признат за равен на останалите. За да бъдат избегнати зловещите спомени за революционните трибунали, не може да се търси отговорност за бившата му социална позиция и действия. *(А ако въпросните господа /джандар, буржоа и поп/ вместо „да приемат принципите на новото общество“ се организират и реорганизируют, за да продължат войната на класите, и ако отвън интервенират в тяхна подкрепа /господарите също са солидарни и си помагат: Виж историята на Испанската гражданска война от 1936 до 1939 г.!, тогава какво да се прави?, вместо да се бръцолевят с добри намерения, които отнапред знаем къде водят? Аз мисля, че и в тази област трябва да се придържаме към решенията на общите събрания, ко-*

ито в този случай поемат и функциите на РЕВОЛЮЦИОННИ ТРИБУНАЛИ, тоест да се действа по линия на масите! А ако няма време, което е напълно възможно в условията на една революционна война, която също може да бъде „дълъг процес“, тогава първо ще се стреля и след това ще се „процедира съобразно принципите, решенията и препоръките“! – Б.пр.)

Революция и насилие

В повечето случаи идеята за революцията предизвиква страх. Страхът от насилие. Но нали насилието присъства отдавна в социалните отношения в рамките на държавната и капиталистическата система? От петнадесетте хиляди войни между държавите в 6000-годишната политическа история на света, до ежедневието на наемните работници, физическото и психологическо насилие е тук! Да, революцията неизбежно ще се конфронтира с този проблем. Не можем да си въобразяваме, че буржоазната и политическата класи ще се оставят да бъдат лишени от богатствата и властта си, без да реагират. Още отсега те се готвят да матират бунтовете: полицията, жандармерията и службите картотекират „поддривните елементи“. Охраната на капиталистическите предприятия атакува пикетите на стачниците, фирмите на „мутрите“ предлагат услугите си на собствениците, за да изхвърлят бездомниците от празните сгради с апартаменти... ненамерили наематели. Щом държавата и патронатът почувстват застрашени виталните си интереси, те ще използват всички репресивни средства, с които разполагат.

Срещу реакцията на властта революционното движение трябва да организира защитата си. Но то трябва да бди, щото *насилствената отбрана* да бъде контролирана колективно, за да не бъдат изкушени някои да я превърнат в стратегия „за себе си“, конституирайки се във въоръжени групи или отдели. *(А ако условията са благоприятни, не е ли възможно и не трябва ли насилието да бъде нападателно? Нали Клаузевиц, който разбирал от войни, е казал: „Най-добрата отбрана е нападението!“ Освен това именно създаването на въоръжените нелегални ядра за защита интересите и живота на работниците от башибозуците на „силите на реда“, трябва да бъде в сърцевината на революционната стратегия. Още повече, че точно от тях, още в първите дни на революцията, трябва да се конституират железните колонни, въстаническата армия и самият ВЪОРЪЖЕН НАРОД на потиснатите и експлоатираните, който единствен е в състояние да пречуни гръбнака на държавата. – Б.пр.)*

С една дума: никаква апология на насилието не е приемлива, защото ние го мразим повече от всичко. Въпреки това, никакво събаряне на съществуващия ред не може да се извърши по един напълно *мирен начин*. Поради което революционното движение трябва да го предвиди (насилието), без да губи от поглед своята основна цел: Експроприацията на експлоататорите, разрушаването на държавата и незабавното създаване на една федералистична и самоуправляваща се социална организация! *(Без да се прави апология на насилието, което е постоянна грижа на господстващите зверове, ако не си играем на думи, не търсим маски за предреволюционната епоха и мислим сериозно за С.Р., трябва да се готвим за нея идейно, психологически и технически, ако не искаме да я посрещнем в позата на... щрауси. – Б.пр.)*

И накрая, въпросът, който ни се поставя често, е дали С.Р. си струва труда? Не е ли много голям рискът, който представлява опитът за една революция? И вместо да се ангажираме в подобна авантюра, от която можем да излезем разбити, дезорганизирани и смазани, не ще ли бъде по-добре да се задоволим с частичните победи в постъпателното движение на човечеството? С други думи, не трябва ли да изоставим революционната амбиция в полза на радикалния реформизъм, тоест да се задоволим със социалните борби, чрез които да принудим господството да отстъпва малко по малко място на свободата?

Проблемът не се поставя по този начин. Първо, има моменти в историята, когато социалното движение е със силни позиции и става неприемлива опасност за властта. Следователно не е непременно социалното движение, което избира момента на конфронтацията. Освен това революциите или въстанията не се правят по поръчка. Те са резултат по-скоро на спонтанни избухвания, отколкото на чисто рационални решения. Май 1968 година не беше предвиден от никой, нито размахът, който получи преди 15 години движението на бездомниците в Холандия. И на последно по място, но не и по важност, е блокирането на социалните движения от страха да не се „премине Рубикон“ (първата известна ни илюстрация на този феномен е парализата, която обхваща разбунтувалите се роби на Спартак пред Рим). В подобни случаи колебанията имат много по-катастрофални последици, отколкото извършеният революционен опит в един твърде неблагоприятен контекст. Казваме всичко това, за да подчертаем, че спонтанността на революционните избухвания ни забранява да мислим за **програмирането** им. Никоя организация или партия не може да претендира да предизвика революцията или да забави „падажа“ ѝ. Но ние я поддържаме, защото тя е единственото средство, за да се сложи край на днешната насилническа и грабителска система. Ние действаме, за да подпомогнем нейния успех и когато един революционен опит е станал факт, нашата роля трябва да се състои в това да го направим максимално конструктивен, да бъдем готови да спуснем бариерата пред противодействието на контрареволюционните партии и реакцията на държавата. Ако рискът е голям, би било още по-опасно да се правим, че можем да си живеем спокойно, без да понесем ударите на репресивните органи на властта. Ако част от нас винаги би могла да се измъкне чрез индивидуалните си връзки и **справяне** /от *demerde* = буквално „обезлайняване“/ (дали подобна позиция ще е „обезлайняване“, или точно обратното, е друг въпрос – б.пр.), то подчинението води фатално към още по-голяма мизерия. Ако социалните борби се възобновят, рано или късно те ще доведат до нови мощни конфронтации с буржоазията. Нашата задача е да постъпим така, че те да не се превърнат отново в поражения и да не бъдат внезапен скок, след който се проваляме в един още по-дълбок кръг на ада на неравенството и унищожението на въстаналите, а да направим крачка към завоюването на нашата пълна свобода. *(Общи бележки върху този параграф на „Проекта“: Подобен начин на изложение на проблема за насилието в С.Р. може да е продиктуван от „легализма“, но тогава трябва да водим борба и срещу него, както и против идеологическите манипулации на легалния !!/, узаконен !!!/ анархизъм !!!!!. Програмиране /?/ – Не! Но подготовка, при това перманентна – Да! По-скоро тя трябва да се „програмира“ и „научи“! За „конструктивизма“: Когато удари часът на С.Р., при определени обстоятелства, точно „Духът на разрушението ще бъде творческият дух!“ И тези, които се колебаят, каквито и да са мотивите им, е най-добре да си останат въщи. А ако се наредят под знамената на „силите на реда“, тогава да се сърдят на себе си в смъртния си час! – Б.пр.)*

Против „революционната“ власт

Образът на революцията е пострадал тежко от произвола и престъпленията на революционните властници. Във Франция през 1793 г., по време на революцията, Терорът бе поставен на дневен ред под натиска на якобинците, които виждаха в него възможността да демаскират грабителите и **вътрешните врагове**. Насочен на първо време срещу умерените (Жирондинци, Дантонисти...), той ще се обърне след това срещу егалитаристкото движение, против санкюлотите, срещу „бесните“ и народните клубове, служейки като инструмент на властта-враг на социалната революция. Болшевишката революция в Русия, Китайската и останалите, наречени „социалистически“, без изключение установиха диктатурата на бюрократията и един държавен капитализъм, които потискаха и експлоатираха грамадното мнозинство.

Аспирациите на масите към самоорганизация и практикуването от тях самоуправление бяха канализирани и след това системно ликвидирани от новата господстваща класа, която положи неимоверни усилия, за да смаже всичко, което се отклоняваше от нейната „линия“, за да съхрани властта и класовите си интереси.

АНАРХОКОМУНИСТИЧЕСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ трябва да възприеме практики, съответстващи на нейните цели. Затова ние отхвърляме марксленинските и троцкистки предписания за „авангардизма“ на партията, идеята за преходен период и „диктатурата на пролетариата“.

На пръв поглед марксисти и анархисти като че ли са съгласни с изчезването на държавата. В своята книжка „Произходът на семейството, частната собственост и държавата“ Енгелс пише: *„С изчезването на социалните класи ще изчезне неизбежно и държавата. Обществото, което ще реорганизира производството върху основата на свободната асоциация на равни производители, ще изпрати държавата машина там, където е мястото ѝ: в музея на антиките до хурката и бронзовата брадва.“* От своя страна, Маркс е бил много по-пестелив в описанието на бъдещото общество.

Но когато разглеждаме по-внимателно въпроса за прехода, нашата гледна точка става непримирима с тази на маркс-ленинистите. За последните преминаването към социализма се извършва от „диктатурата на пролетариата“ и установяване властта на една „Работническа държава“: *„Пролетариатът ще си послужи със своето политическо превъзходство, за да централизира всички средства за производство в ръцете на държавата, тоест на организирания в господстваща класа пролетариат.“* (Манифест на комунистическата партия, 1848.) За Ленин *„е необходимо да се използват временно инструментите, средствата и процедурите на държавната власт против експлоататорите, защото за премахване на класите временната диктатура на потисканата класа е абсолютно необходима.“*

Първо, диктатурата на пролетариата е една безсмислица. **Пролетариатът е пролетариат, защото е експлоатиран и потиснат.** Ако това вече не е така, той не съществува! А ако не съществува, как би могъл да упражнява своята диктатура и срещу кого? За нас подобна реторика е само претекст, за да се оправдае диктатурата на партията, която изписваха с главна буква. Второ, държавата не може да изчезне сама, от самосебе си. Обратно, тя прави всичко възможно, за да остане и да се засили! Следователно сталинизмът не беше израждане/дегенерация на една **работническа държава** (ако използваме троцкистката терминология), а по-скоро бе следствие от зловещата логика на вземането на властта от болшевиките. *(Държавата не дегенерира, тя ражда дегенерати! – Б.пр.)* Единственият преходен период, признаван от нас, е този, през който се открива революционната перспектива, а след разрушението на стълбовете на днешното общество – времето, през което създаваме и поставяме в действие новите федералистски и самоуправляващи се структури. Получените резултати и финалът на болшевишкия опит, бидейки обусловени от употребяваните методи, ни позволяват да заявим, че целта не оправдава средствата, **но те я предопределят!** Авангардизмът, който съответства на ръководната роля на самопрокламирания се елит, е контрареволюционен в същността си. Никоя идеологическа формация и никаква партия не могат да еманципират работниците, като ги водят за ръчица, налагайки им подчинението. Такова виждане на революционните задачи води до обратни резултати: то убива всяка свобода и ражда нови господари, още по-жестоки и отвратителни от предишните!

Нашата еманципация може да бъде резултат само от собствената ни **пряка акция**, тоест без да оставяме който и да е да ни ръководи, да ни предвожда! На авангардистката концепция ние противопоставяме тази за **действащите малцинства и на въздействащите сили**. В зависимост от контекста, винаги съществуват индивиди, групи и организации, които вземат инициативата и в даден момент играят ролята на подбудители и катализатори.

В този смисъл специфичните анархистически организации са необходими за създаване и радикализиране на революционното социално движение. Революционерите-анархисти трябва да се регрупират, за да конституират един полюс на влияние: да убеждават масите чрез анархистическата критика, анализи и предложения, да защитават принципите на самоорганизиране

и да импулсират борбите им върху базата на социалната революция... Но тези организации не могат и не трябва да се превърнат в команден състав, нито да претендират да ръководят революционните движения.

Против реформизма и електорализма

Както казахме, държавата не е един неутрален инструмент. Да я завладеем, за да се опитваме да водим една по-справедлива политика или за да „хуманизираме“ капитализма, е истинска **утопия**. (*Ако не е „наивност“, по-лоша от грабеж! – Б.пр.*) Никое „ляво“ правителство не е удържало обещанията си, просто защото, приемайки „правилата на играта“ в пазарната икономика и частната собственост върху средствата за производство, то ще бъде принудено да провежда политика в интерес на истинските притежатели на властта: индустриалните магнати, финансовите групи, мулти- и транснационалните компании. Ето защо **„лявата политика“ е един МИТ**.

Затова нашата борба няма нищо общо с представянето ни на избори, за да влезем в парламента или общинските „съвети“. Единственото, което има значение, е **съотношението на силите**, които експлоатираните са способни да противопоставят на капиталистите и правителствата.

БОЙКОТЪТ на президентски, парламентарни, регионални или общински избори е един от лийтмотивите на анархистическата тактика. Той е израз на нашия отказ да участваме в маскардите и клоунадите на демократическите партии. Тук трябва да прибавим незабавно една капитална разлика: **абстанционизмът на тези, които ще отидат за риба в изборния ден**, е също толкова опасен, колкото „отговорният граждански акт“ на онези, които пускат бюлетината си в урните, подписвайки по този начин смъртната присъда над собственото си участие в решаването на общите дела. Нашият абстанционизъм няма нищо общо с един пасивен акт: той е начин на намеса, разобличаващ политическия спектакъл и утвърждаващ **необходимостта от преките акции на пролетариата**.

Нерядко тази наша тактика е обект на нападки от страна на „левицата“, която ни обвинява, че по този начин помагаме на десницата или на крайната десница. През 1981 г. (когато „социалистът“ Митеран стана президент на Френската република) ни убеждаваха, че трябвало **да дадем шанс на „левицата“** и после сме щели да видим... Оттогава я „видяхме“ многократно! (*У нас разните Се-Де-Се-та и други десничари ни обвиняват, че с бойкота си обслужваме „комунистите“! Толкова банална и еднообразна е реториката на политическите шарлатани „отляво“ или „отдясно“! – Б.пр.*) Разбира се, винаги ще се намерят непоправими слепци да ни убеждават, че с десницата щяло да бъде още по-зле! Това разсъждение (с извинение) може да ни отведе далече, твърде далече! Толкова далече, че през 1995 година (на поредните президентски избори) можеха да се чуят жалки диалози между „левите“, някои от които се питаха дали един **социален Ширак** не е за предпочитане пред един **Баладур, който имал доверие в Паскуа**? (*Паскуа беше един от „прославилиите се“ вътрешни министри на V-ата република, който е „мостът“ между Голистката партия и тази на Льопен... – Б.пр.*) Тук са достигнати върховете на кръчмарското политиканстване! И накрая, ето „шоковият“ им аргумент: като не гласувате, вие фаворизирате **крайната десница**! Нашият отговор е ясен: Историята е дала достатъчно доказателства, че демократите никога не успяха (или не пожелаха) да спрат фашизма. В Испания през 1936 г., победен в урните, само след пет месеца, когато Народния фронт имаше властта, фашизмът изскочи на улиците с удесеторена енергия. Ако трябва да говорим за тия, които играят в полза на Националния фронт (Льопен), нека да поговорим! На тези с късата памет ще напомним само няколко факти, за да покажем как историческата и днешната „ле-

вица“ се зае да увековечава една система с методи, които станаха плодородна почва за фашизма: „социалистическите избраници“ от Народния фронт през 1940 година гласуваха извънредните пълномощия на маршал Петен. Пак „социалистическата левица“ остави да бъде смазана Испанската революция, отказвайки да `и продаде оръжия! Тя затвори испанските революционери в концентрационни лагери, преди да ги предаде на франкистите. Отново „социалистът“ Жул Мок създаде през 1948 година жандармерията. Генерал Бижеар – специалистът по инквизициите, който изпращаше камиони, за да събират труповете на „неиздържалите на разпитите“ и да ги хвърлят в морето – е този, който декларира по повод победата на Митеран: *„Знаете ли, това не ме безпокои ни най-малко. Аз участвах в две колониални войни – и двете при режима на социалистите.“* А същият Митеран говореше преди втория си мандат от 1988 г. за „прага на толерантност“ спрямо имиграцията. Фабиус беше този, който каза: *„Льопен поставя добри въпроси, но дава лоши отговори“*; „Левицата“ увеличи броя на лагерите за задържане на нелегалните емигранти, докато при Жискар имаше само един! Така, че нека „електоратът“ на левицата не ни дава уроци по въпроса кой чия игра играе! Ако сте били наивни да гласувате за левицата през 1981 година, да го правите днес, означава, че сте... мазохисти!

Включване в социалните борби

Революционизиране на исканията на работниците

Понякога ние, анархистите, изглеждаме толкова крайни, че някои ни възприемат като безразлични към социалните борби в днешното общество. По-точно: логиката на **всичко или нищо** ни отдалечавала от ежедневните борби. Това идва от абсолютното непознаване на историята и настоящето на движението! Решавайки да влязат в Конфедерациите на труда през 90-те години на XIX век, анархистите белязаха дълбоко работническия синдикализъм и създадоха преди Първата световна война във Франция и другите латински страни една могъща сила, с която буржоазията, правителствата и социалдемократическите партии бяха длъжни да се съобразяват.

И днес ние водим нашата борба за идеала, като се включваме в ежедневните битки на пролетариата и всички онеправдани и потиснати. Тези, които се задоволяват с попски проповеди, са твърде далече от нашия социален анархизъм. Препотвърждавайки това, трябва да разясним върху каква идейна база и с какви цели се включваме в тези борби? Когато реагираме против условията на живот, против насилието на държавата и последиците от капиталистическата експлоатация, ние сме заставени да поставим нашите искания. Но въпросът с тях е по-сложен, отколкото изглежда. На първо време са незабавните реакции, произтичащи от елементарни отрицания. Ако искаме да се противопоставим на експлоатацията на един фабрикант, първото, което правим, е да поискаме увеличение на заплатите ни, подобряване на условията на труда и съкращение на работното време, докато интересът на капиталиста е да ни плаща по-малко и да ни задължи да работим по-бързо и/или по-дълго. Такива борби могат да се впишат в динамиката на една глобална контестация на системата. Казваме **могат**, защото това не става автоматично. Нашите искания сами по себе си биха могли да имат твърде различни резултати и последиствия според смисъла, който им придаваме и целите, с които ги свързваме.

Нека се поясним: Ако вземем примера с повишението на заплатите, поне два типа речи са възможни. Големите реформистки синдикални централи непрекъснато изтъкват недостатъчните доходи, твърдят, че трябва да се ограничи неравенството, да се провежда една по-справедлива икономическа политика и т.н. В същото време те правят всичко, за да попречат да се оти-

де по-далече. За тях не може и дума да става да се атакува съществуването на капитализма. Свързаната с искането цел си остава едно обикновено „устройство“ на наемния труд и следователно на „социализирането“ на капитализма. Ние знаем, че реформизмът е довеждал до непрекъснати отстъпления и до вечни разочарования. Речта, на която сме привърженици, се състои в това да казваме всеки път, когато случая ни позволява: С нашите искания ние трябва да се противопоставим радикално на интересите на капитала. Да искаме постоянно подобрене на условията на труд, да действаме толкова пъти, колкото това е възможно, за увеличение на заплатите, за да поддържаме натиска върху нашите експлоататори, да се борим стъпка по стъпка срещу тях. Но преследваната цел не е „компромисът“ между наемния труд и капитала, а организирането на наемните работници за премахване на системата, посочвайки им като алтернатива нашия проект за трансформация на обществото. Така възприемаме радикализирането на незабавните искания.

Против идеологическите манипулации

Да се включим в социалните борби, означава също да изобличим всички дезинформации и идеологически манипулации. Ще вземем няколко примера.

„Изчерпване“ на фондовете за социални осигуровки

Ако на работното си място можете да покажете с помощта на цифрови данни, че фамозното изчерпване на фондовете за социално осигуряване, с което медиите ни проглушиха ушите, не съществува, вие сигурно ще привлечете вниманието на вашата аудитория, защото тези, които разобличават този блъф, са истинска рядкост, макар че цифрите не са тайна и всеки има достъп до тях. Те могат да ни доведат до интересни заключения.

Първото, което се набива в очи, е, че дефицитът се дължи на неизплатени фактури. „Дупката“ от 56,4 милиарда франка в бюджета на Социалните осигуровки за 1993 г. се разпределя както следва:

- 35,9 милиарда неплатени от патроната (работодателите),
- 9,2 милиарда неплатени от държавата.

Към тях се прибавят 19,1 милиарда от общия бюджет, изразходвани за покриване на дефицитите на другите осигурителни режими (за военни, полицаи, търговци, фермери или занаятчии...) Това са общо 65,2 милиарда, без които бюджетът за социалното осигуряване на хората на наемния труд (в производството и услугите) ще има 8,8 милиарда ИЗЛИШЪК! И той е нищо в сравнение с това, което ни струват фармацевтичните тръстове с продаваните от тях десетократно по-скъпо от производствената им цена медикаменти!

Освен това, като видим размерите на имотното неравенство или на финансово-паричното при разпределение на доходите и заплатите, да говорим за „дефицит“ в бюджетите за здравеопазване, образование, пенсии и други социални осигуровки е наистина цинизъм!

Ако вземем доходите на двата милиона най-богати семейства, можем да установим, че те надхвърлят „дохода“ на 20-милионния френски пролетариат с 800 милиарда годишно. (Тази цифра е разликата между „реалните доходи“ на тези семейства /декларирани в данъчните им декларации/ и сумата от средните заплати на хората на наемния труд, които подлежат на общия режим на Социалното осигуряване!) В сравнение с тях горната „дупка“ от 56 милиарда в бюджета за социално осигуряване е смешна. Тя е само средство за оправдаване

на превръщането на здравеопазването в стока на открития от държавата пазар за печалбарските апетити на големите финансови групировки!

„Борбата срещу изключването“

Борбата против изключването е обект на широк консенсус в обществото: вижда се, че дори и работодателите са се „мобилизирали“ по този повод и се разчекват от похвали за тази „борба“. Само това вече би трябвало да ни е достатъчно, за да усетим капана...

Идеологически *изключването* е фалшифициращо понятие. Ние не отричаме, че голяма част от хората са трайно изключени от труда. Това е факт. Но ако генерализираме тази идея, бихме могли да кажем, че **всяко неравенство е форма на изключване**. Следователно борбата срещу *изключването* е възможна единствено като борба срещу самия капитализъм.

Изключването се състои не само в неравенството и лишенията, които са „съдба“ на изключените. С него се маскира и самата експлоатация. Такава представа за „дуалистичното“ общество захвърля класовата борба в боклуджийската яма в полза на една нова граница, разделяща мнозинството на „включените“ от малцинството на изключените. Тя предполага имплицитно хомогенността на първите или най-малко омаловажава противоречията на интересите им в „търбуха“ на обществото. Чрез тази игра на думи властта се опитва да противопостави една категория експлоатиращи на друга. Наемните работници са представени като привилегирани спрямо безработните, временно работещите или бездомниците.

Социалната и благотворителната акции

Обещанията на партиите за борба с мизерията са правопрпорционални на пауперизирането на една все по-нарастваща част от населението. Предлаганите от тях решения са истинско „управление на мизерията“: строят се жилища за бедните, измислят се „границы за оцеляване“ на бездомниците, общините изработват „пътни карти“ за добрите си намерения! „Филантропията“ с трохи, които се раздават по празниците, се превръща в държавна политика и „грижа“. В това мошениците от „левицата“ виждат доказателство за „социалния прогрес“ на „социалния“ капитализъм, чиито привърженици са. Всъщност тази държавна „филантропия“ цели трайното настаняване на стотици хиляди в мизерията, които никога не ще могат да се изтръгнат от нея.

Благотворителните акции се размножават и милосърдните души ни казват: „*Не критикувайте тези прояви! Вие не можете да кажете, че те не служат за нищо!*“ Не са анархистите, които могат да бъдат обвинени, че не практикуват взаимопомощта. Само че за разлика от филантропските и милосърдни асоциации и организации, ние твърдим, че солидарността не може да бъде отделена от социалните борби. Тя трябва да намери своето изражение в борбата, защото последната е първа по важност. Това е въпрос на избор: винаги може да се решим, „*обхванати от великодушие*“, да помогнем на тези, които са в беда, но тези усилия ще отидат на вятъра, ако не се създаде една динамика на съпротивата!

Ако вярваме на организаторите на разливане на супа за бедните, то е едно постижение на нашата епоха. Всъщност практикуването на подобна филантропия доказва, че с нея не може нищо да се промени. Единственото, което се постига с такива инициативи, е маскирането на твърде очебийните манифестации на голямата мизерия. Доброволците в тях, които не се съмняват в своята искреност, биха били много по-полезни, ако обмисляха какви офанзивни могат да бъдат проведени във войната на класите, които не ще бъдат в противоречие с практикуването на взаимопомощта.

Филантропите вярват, че могат да ни дават уроци със своя прагматизъм и чувство за конкретност, но те едва ли могат да се гордеят с баланса на дейността си! Банализирането на социалното противодействие на мизерията дори не попречи на организираните от властите „лов на бедняци“. В логиката на „включването“ или осигуряването на „жизнения минимум“ останалите на улицата вече нямаха извинение, те бяха винени и криминализирани в очите на „честните граждани“!

„Защитата на работните места“

В името на *защитата на работните места* се опитват да ни накарат да преглътнем най-големите змии и гущери като генерализиране на задължителността на всякакви тежки и нископлатени работи, подаръци за работодателите за всеки новоназначен под формата на премии и освобождаване от данъци...

Следваната от партиите политика против безработицата – „либерална“ или „социална“ – е идентична, защото те не могат да овладеят световната икономическа „игра“ и бидейки само политически проводници на интересите на буржоазията, нямат и не могат да имат никакви реални предложения и решения за защита на правото на труд. С протекционистките си мерки те само засилват националистическите и ксенофобски бълнувания. От дълги години компартията със своето „Да произвеждаме по френски!“ бе избрала оттеглянето си в лагера на националистите. От този лозунг без много усилия фашизоидният Национален фронт премина към „Да произвеждаме само с французи!“, което доведе до днешната националистическа и расистка дискриминация върху трудовия пазар: редица професии са затворени за „чужденците“.

„Съкращаване, „споделяне“ и „устройство“ на работното време“

Против безработицата само едно решение ни изглежда ефикасно: Намаляване на работното време. Искането за съкращението му е историческо искане на работническото движение. Когато в края на XIX век пролетариатът започна своята борба за „3 x 8“ (8 часа работа, 8 часа развлечения и 8 часа почивка) тя не беше, за да се запази капитализмът, но в духа на борбата срещу него. Чак до 60-те години на XX век съкращаването на работното време се свързваше с една сурова критика на капиталистическия начин на производство: „*Не желаем да изгубим живота си, за да печелим!*“ Тъй като то е силно **подривно**, политиките не можеха да го приемат в класическия му вид. Знаейки, че не могат да избегнат дебата, те се сдобиха с „нови формули“. От друга страна, на буржоазията беше необходимо да представи съкращаването на работното време като временна и конюнктурна мярка (сред останалите) срещу „кризата на заетостта“. В зависимост от начините на приложение „съкращаването на работното време“ устройваше капитала откъм т.нар. гъвкавост, удовлетворявайки императивните изисквания на патроната за пълен произвол в сферата на трудовите отношения работодатели/работници. Така се появиха талисманите „*споделяне*“, „*устройство*“ и „*годишно разсрочване на работното време*“. Тези три синонима се обединяваха в един пункт: работниците бяха призовани да *направят жертви в името на солидарността с безработните*. Те бяха принудени да приемат намаления на заплатите си или да отидат в „предпенсия“ със средно около 2/3 от заплатите си... Тази политика оказва твърде ограничен ефект върху трудовата заетост. И губещи бяха отново работниците, чиито заплати започнаха „да се изравняват“ или по-скоро – равняват с най-ниските в обстановка на абсолютна несигурност на трудовите договори. Това не е и не може да бъде нашата борба. Ние защитаваме *масивното съкращаване на работното време без намаление на заплатите*, противопоставяйки се на тяхното „замразяване“. И още веднъж преутвърждаваме, че борбата

срещу безработицата минава задължително през глобалното отхвърляне на капиталистическата система. Защото в рамките на нейния глобален пазар, където всичко е стока, включително и трудът, никакво решение не може да бъде намерено вън от класовата борба.

Да обединим борбите!

Волята да водим една глобална борба е свързана с отказа да разделяме борбите върху различни терени за „специфична интервенция“. Ще бъде абсолютна грешка да се затваряме в отделни искания по категории. Не трябва да допуснем щото ежедневните реалности, които без съмнение са различни и многообразни, да ни доведат до едно нарязване на социалното движение като салам. Ние не разсъждаваме като господстващата класа, която първа предложи едно **индивидуализиране на проблемите**, което води до разделяне на пролетариата, като умножава социалните статуты сред него. Ние знаем, че безработицата заплашва всички ни. Да кажем, че безработните имат да защитават свои специфични проблеми и че трябва да се организират самостоятелно, е толкова опасно, колкото настаняването на работещите в един измамно комфортен корпоратизъм. Да искаме парично подпомагане на по-младите от 26 години няма да доведе до нищо друго освен до засилване на управлението на мизерията, което ние отхвърляме. Трябва да приключим със стратегията на *клиентелизма*: **работещи, безработни или крайно бедни имат общи интереси и общ враг. Поради това те трябва да се мобилизират заедно в борбата за общите си искания.**

Всички борби за еманципация и освобождение срещу насилието, експлоатацията, произвола, мизерията, милитаризма, расизма, клерикализма, фашизма или болшевизма **могат да постигнат целите си само ако се обединят в една обща класова борба срещу държавата и капитала.**

Не можем да се борим срещу Националния фронт, без да изобличим отговорностите на десницата и левицата за засилване на позициите му и без да сме предложили един глобален проект за решаване на социалния въпрос. Не можем да водим борба против милитаризма, без да атакуваме **държавата и нацията**. Не можем да водим борба срещу расизма, без да отхвърлим принципа на **националната изключителност**. Не можем да се борим срещу сексизма, без да атакуваме основите на религията. Не можем да защитаваме социалното осигуряване, без да заемем позиция срещу класовото сътрудничество, което се изразява между другото и в трилатералните организми с участието на **държава, патронат и синдикална бюрокрация**, за „решаване“ на проблемите на трудещите се зад гърба им в договаряне с класовия враг. Не можем да издигаме искания за образованието, без да отхвърлим **елитизма в частните или държавните учебни заведения**, без да се борим срещу подчиняването на образователната система на нуждите на капитала и без да се противопоставим на **контрола на държавата или на църквата** върху нея.

Всички проблеми са тясно свързани помежду си и образуват **един и същи социален въпрос**. Такова е убеждението, което инспирира всички наши позиции и акции.

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Целта на настоящата брошура не беше да представи един завършен проект и методи на борба. Някои ще я намерят твърде прецизна и категорична, други – доста неясна и непълна. За нас е съществено тя да изиграе своята роля едновременно на книга и на оръжие. Книга, която би позволила на тези, които не познават или познават малко анархизма, да го открият и разберат по-добре. От друга страна,

бихме желали тя да бъде един макар и малък принос в арсенала на общите ни усилия да превърнем нашето движение в една социална сила, способна да влияе върху събитията и посоката на развитието на човечеството.

Анархизмът води до поставянето на много неща под въпрос. Ние съзнаваме мащаба на промяната, която желаем, както и трудностите, които ще се изпречат на пътя ни към нея. Ако се позоваваме на революционните експерименти (най-важният от които са реализациите в Испания през първите две години – 1936/1938), ние знаем, че досега няма приложения на нашите идеи в един по-дълъг период (за което не на последно място е ролята на обединените усилия на стария свят, независимо от разделящите го противоречиви интереси). Но сме дълбоко убедени, че анархизмът е бъдещето на човечеството, въпреки някои „историци“, които искат да ни накарат да повярваме, че става дума за класирани вехтозаветни истории и теории. Обхващайки ансамбъла от актуалните проблеми на човечеството, анархизмът дава своя **отговор на социалния въпрос**, както в свръхразвитите индустриални страни, така и за тези, в които доминиращият поминък е свързан със селското стопанство. Този въпрос може да се резюмира в една фраза: **Как да организираме обществото така, че индивидите да живеят в свобода и равенство?** Това е въпрос, който е измъчвал човечеството от времето на робските въстания в Древността, на Жакерите през Средновековието и по време на Френската, Руската и Испанската революции...

Тук ние не третирахме историята на анархизма: тя не може да бъде обект на една малка брошура. Това което можем да кажем, е, че като идейна доктрина и като социално движение, от гледна точка на историческите мащаби, анархизмът е младо движение: води началото си от последната трета на XIX век. Тъй като ходът на историята **не е предопределен, посоката, която тя ще поеме, е тази, която решените да победят потисничеството и мизерията съумеят да начертаят**. Следователно е безполезно да се оплакваме от вечния закон за правото на по-силния, от тази проклета „човешка природа“ (която съществува само в умовете) или от „вечния“ закон, който превръща човека във вълк за другите. И накрая, е безполезно да чакаме да се променят *умонастроенията*, за да се хвърлим в социалната битка, защото те се променят с участието ни в нея. Едно само е сигурно:

НИЕ ПРОПРАВЯМЕ НАШИЯ ПЪТ, БОРЕЙКИ СЕ ЗА ИДЕАЛА!

*Регионален съюз в Рона-Алпи
на Федерацията на Анархистите от Франция*

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОДНИ ДУМИ	3
ДЕКЛАРАЦИЯ на АНАРХИСТИЧЕСКИТЕ ПРИНЦИПИ, ЦЕЛИ и СРЕДСТВА	7
Анархистите, материализмът и атеизмът.....	7
Анархистите и свободата.....	11
Анархистите и равенството	13
Анархистите, капитализмът и комунизмът.....	14
Анархистите, държавата и самоуправлението.....	17
Анархистите, революцията и интернационализмът.....	18
Анархистите, организацията, методите и средствата за борба.....	20

ЕДИН ПРОЕКТ ЗА СОЦИАЛНАТА РЕВОЛЮЦИЯ

КАКВО МОТИВИРА НАШАТА ДЕЙНОСТ?	25
Икономическото и социалното равенство	26
Против расизма и национализма	29
Против сексизма	31
Свободата	33
КАКВО ОТРИЧАМЕ?	35
Отрицанието на държавата	35
Отрицанието на капитализма, печалбарската логика, наемния труд и парите	38
Отрицанието на религията	42
ЕДИН ПРОЕКТ НА АНАРХИСТИЧЕСКОТО ОБЩЕСТВО	45
Анархистическият федерализъм. Някои общи съображения	46
Анархистическият федерализъм против държавата	46
Анархистическият федерализъм. Понятието за отговорност и договор	47
Една организация на обществото без пари и стоки	48
Федералната анархистическа организация на обществото	50
Двете измерения на анархистическия федерализъм	51
Кооперацията между федерациите	52
Ролята на комуните и регионите в едно анархистическо общество.....	53
Генерализираното самоуправление в производството	54

Самоуправление и мандатиране	54
Самоуправление и собственост.....	55
Самоуправлението и статутът на работника	56
Самоуправление и заетост.....	57
Самоуправлението и ротацията на задачите.....	57
Организацията на разпределението	59
Отношението между труда и консумацията	59
Регулиране на консумацията.....	60
Анархистическото образование	63
Информацията	65
Регулиране на конфликтите	67
РЕВОЛЮЦИОННАТА ПРАКТИКА	73
Революцията	73
Революция и насилие	75
Против „революционната“ власт	78
Против реформизма и електорализма	81
Включване в социалните борби	84
Революционизиране на исканията на работниците	84
Против идеологическите манипулации.....	86
„Изчерпване“ на фондовете за социални осигуровки ...	86
„Борбата срещу изключването“	87
Социалната и благотворителната акции	88
„Защитата на работните места“	89
„Съкращаване, „споделяне“ и „устройване“ на работното време	90
Да обединим борбите!	91
ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ	95

ЕДИН ПРОЕКТ
ЗА СОЦИАЛНАТА РЕВОЛЮЦИЯ
(Въведение в анархизма)

Превод от френски: Г. Константинов
Предпечат: Е. Лазова
Формат 84×108/32
Печатни коли

Издателство ШРАПНЕЛ